

Kolozsvár, 1888 - 1948/1990. 1. (61.) évfolyam, 5-6. szám, November-December Ára 12 lej

A hit Isten ajándéka

A türelem és lelkiismereti szabadság a vallás tartozéka. Tartalmi összetevői: az emberi jogok és személyi integritás tisztelete, hogy egymástól különböző módon gondolkodhassunk és cselekedhessünk; elismerése annak, hogy a végső jó és igazság csak az eszmék és tapasztalatok szabad kicserélése által érhető el, röviden: a szellemi szabadság elismerése.

A vallási toleranciát jellemzi az Isten iránti engedelmisség és cselekvő válaszadás, az emberszeretetre való felhívás, nyitottság és párbeszédre való készség más vallás követőivel, a tőlünk különböző hitfelfogások létezésének elismerése, hirdetésének és gyakorlásának engedélyezése, a vallási pluralizmus elfogadása, egyszerűen: az emberi kapcsolatok humanizálása.

A keresztény hit a türelem és szabadság elvével kezdődött. Az evangéliumok Jézust türelmes, de meg nem alkuvó prófétának mutatják be. Követőit megtérésre hívja, de nem kényszeríti; magatartása bíráló azokkal szemben, akik életüket tékozzalják és a szeretet törvényének ellentmondanak, de nem türelmetlen. Tanítványaihoz intézett felhívásában - "Legyetek tökéletesek... Keressétek először Isten országát... Szeresd felebarátodat..." - benne van a türelem feltételezése.

Jézus a türelem motivációját Isten szeretetében, az ember erkölcsi méltóságában és az igazságban találja meg. Isten biztosítja gyermekeinek azt a jogot, hogy meggyőződésük szerint higgyenek, imádkozzanak, vallásukat gyakorolják. Isten szeretete türelemre kötelez; amint jósága mindenkire vonatkozik, éppen úgy engedni kell, hogy Őt mindenki a maga értelme és lelkiismerete szerint imádjá. Erre az isteni szeretetre az ember a felebarát szeretetével válaszolhat, ami a türelem gyakorlását feltételezi. Ha Isten gyarlóságunk ellenére is szeret és megtart, akkor nekünk is egymás iránt türelemmel kell viseltetnünk. Jézus életének éppen az a tanulsága, hogy miképpen lehet erőszak nélkül, türelemmel és szeretet által győzni, evangéliumot tanítani és Isten országát építeni.

A kereszténység mint államvallás a 4. századtól kezdve gyakran vétett a türelem és lelkiismereti szabadság ellen. A világi hatalom segítségével üldözte és büntette a hivatalos egyházi tanoktól eltérő felfogást valló embereket. A reformáció a szabadság jegyében indul. A kezdeti biztató jelek ellenére sem hozta meg az ember szellemi szabadságát. A türelem és lelkiismereti szabadság elvének felkarolása a reformáció unitárius irányának, Erdélyben Dávid Ferenc reformátornak köszönhető.

A türelem Dávid Ferenc számára egy Isten hitéből fakadó hitelv és életút, az igazság iránti nyitottság, a felebarát iránti köteles tisztelet és szeretet kifejezése volt. Isten, számára, a szeretet és türelmesség megszemélyesítője, aki felhossa "napját mind a gonoszokra, mind a jókra, és esőt ad mind az igazaknak, mind a hamisaknak". A hit is Isten ajándéka, amelyet az ember a maga lelki tehetsége szerint dolgoz fel. Aki ez ellen hadakozik, az Isten ellen száll harcba. Isten azért adja

ajándékait, így a hitet is, hogy azok a békeesség, a megértés és a tisztelet eszközei legyenek.

Az unitárius egyház megalapítója a bűnösökkel szemben is türelmet követel, mert Isten azt akarja, hogy a bűnös megtérjen és éljen. Egy jó anya sem dobja el magától megtévedt fiát, mondja, hanem ápolja és minden módon megtéríteni igyekszik. A teológusok és az egyház szolgálói, akik az anya helyett vannak híveik számára kijelölve, ugyanezt kötelesek tenni tisztségüknel fogva és a Szentírás parancsa szerint. Hány bűnös ember él a törvény és a hatóság elnézéséből. Ha megtérjük közöttünk a káromkodókat, kevélyeket, irigyeket, fősvényeket, dobzódókat és élünk velük, legalább a pusztá életet és gondolkodást engedjük meg azoknak is, kik Jézus felől másképpen gondolkodnak, de senkinek nem ártanak, és készek inkább meghalni, mint mást szóljanak vagy cselekedjenek, mint ami igaz - hirdeti Dávid Ferenc.

Dávid Ferenc mindvégig kitarzott a türelem és lelkiismereti szabadság mellett. Ellenfelei az eretnokség vádját emelték ellene, halálbüntetéssel fenyegették. Ő azonban ellenfelei türelmetlenségét nem viszonozta. Hirdette, hogy a hit kérdésében mellőzni kell minden erőszakot; nem a világi hatalom fegyverével, hanem "az ige igazságával és a lélek szeretetével" kell harcolni. Az elégtételt Istenre kell bízni, Ő az, aki ügyét védelmébe veszi. A Szentírásbari sehohsem olvassuk, mondja Dávid Ferenc, hogy Isten igéjét és a vallást tüzelle-vassal kell terjeszteni. "Nincs nagyobb esztelenség, sőt képtelenség, mint külső erővel kényszeríteni a lelkiismeretet és a lelket, aki felett hatalommal csak a teremtője bír".

Jézus azt tanítja, hogy nem kell a konkolyt kitépni, nehogy a búza is kárt szenvedjen, hanem engedni kell, hogy mindkettő együtt éljen az aratásig. Pál apostol sem tanácsolja, hogy a tőlünk különböző hitet valló embereket üldözzük, hanem csupán azt, hogy őket elkerüljük.

Attól pedig egyenesen eltilt, hogy bárkit is halálra ítéljünk hitéért. Mi sem lehetünk Jézusnál és Pál apostolnál szigorúbbak - állapítja meg Dávid Ferenc.

Az unitárius reformáció érdeme, hogy a tordai országgyűlés 1568-ban törvénybe foglalta a vallási türelmet és lelkiismereti szabadságot: "Minden helyükön a prédikátorok az evangéliumot prédikálják, hirdessék, ki-ki az ő értelme szerint...senki kényszerítéssel ne kényszerítse... Ne szidalmaztassék senki a vallásért senkitől... Mert a hit Istennek ajándéka..." Amíg Európa országaiban féktelen türelmetlenség uralkodott, Erdélyben a vallási türelmet törvény biztosította.

A ma embere egy pluralisztikus világban él. A különböző vallások és világnézetek képviselőinek elkerülhetetlen érintkezése szükségessé teszi, hogy az emberek az őket elválasztó különbségek felé emelkedjenek, egymáshoz közeledjenek, egymással párbeszédet folytassanak, egymás iránt türelmesek legyenek. Egyetlen dogma, hitvallás sem érdemli meg, hogy érette szembeszálljunk és vétkezzünk az emberség, a szeretet, az Isten ellen. Túrjuk meg egymást, és tartsuk tiszteletben egymás hitét, mert Isten gyermekei, testvérek vagyunk - erre tanít Dávid Ferenc. Ez a mi hitből fakadó feladatunk és életútunk.

Dr. ERDŐ JÁNOS

SZÜKSÉG ISMERNÜNK AZ IGAZSÁG ÚTJÁT

(Vázlatos rajz Dávid Ferenc lelkiarcához)

A Dávid Ferenc életművével kapcsolatos kutatás csupán a múlt század utolsó negyedében kezdődött el, és századunk folyamán bontakozott ki. Sokan próbálták megrajzolni lelkiarcát és értékelni őt. Ezek a képek aszerint változtak, hogy a méltatók milyen érzésekkel közeledtek hozzá: a megnemértés elfogultságával-e, vagy a szeretet rajongásával. Ha belelapozunk a róla szóló irodalomba, azt látjuk, hogy igen sokan - ellenfelek és követők egyaránt - félremagyarázták életének nagy fordulatait, s így, természetesen, téves képet rajzoltak róla.

A legtöbben a tudománynak élő, elméleti ember típusát keresték és fedezték fel benne, aki lázasan keresi az igazságot, de sohasem találja meg, mert "nála nem a találás a fő, hanem a keresés". Egész életén át elméleti reformokat hajszolt - mondja egy másik -, anélkül, hogy a vallásos élet gyakorlati szükségleteit egy pillanatra is méltatta volna. Mindez amellet bizonyít, hogy "a nagy érzések vihara nem korbácsolta fel, és gondolatai nem sugároztak bele nagy érzelmekbe".

E beállítás szerint (amely nyilvánvalóan el akarja vitatni az életet alakító mély istenélményt, a lélekből feltörő forró érzéseket s a meggyőződését halálával megpecsételő prófétai lelkületet), Dávid Ferenc lelkiarcának vonásai: az állandó és nyugtalan keresés, érzelm- és élmény-hiány, roppant dialektika és szélsőséges, romboló radikalizmus.

De még az is, aki rajongással csüng Dávid Ferenc életművére, s őt mint "a szellemi szabadság első vértanúját magyar földön" értékeli, így ír: "Egész életét, minden megnyilatkozását az eszmei magasság jellemzi, sohasem bírt leszállni a porba, egyre magasabbra tört. A vallási harcok mindent felkavaró s indulatokban tobzódó áradata fölött állott, a vallás tiszta szellemi kérdés volt szemében. Istent sem emberi viszonylatban, emberi indulatok fergetegében szemléli, hanem a szellem tiszta himnuszaival, bizonyos intellektuális esztéticizmussal öleli át". (Féja Géza)

Egy másik méltatója szerint: Dávid Ferenc pályafutásának abban a részében, amelyben unitárius volt, két különböző hittani rendszer befolyása alatt állott. A Szervét Mihály teológiája volt az egyik, és Sommer-Paruta-Paleologus radikális irányzata a másik. Ez utóbbi teljesen megváltoztatta gondolkodását, s így a Szervét-hitű, Isten-központú antitrinitárius lassan átalakult ember-központú unitáriussá. Ezt a változást azzal magyarázza, hogy Dávid Ferenc századának egyik legtipikusabb tudósa volt, aki mohó vággyal csüngött a haladó hagyomány eredményein. (Iván László)

Ezek után nem kell csodálkoznunk azon, hogy Dávid Ferenc portréjának három megrajzolója, bár különböző nézőpontból és érzésvilágból közeledik értékelése tárgyához, következtetéseiben közös nevezőre jut. Az első szerint: Dávid Ferenc "elkerülte azt a pontot, ahol a vallásreformok erupciói születtek, és

közvetlenül beletorkollott a 16. és 17. század felvilágosodásába s annak is legszélső sorába, a racionalizmusba". A második így látja Dávid Ferenc prófétai értékét: "A vallásharcok forrongó idejében a messze jövőbe látott: lelki szemei előtt a felvilágosodás ígérete derengett, amikor embertársai az igaz hitért pusztították egymást". A harmadik hasonló következtetésre jut: "Ez olyan újítás volt, amellyel Dávid Ferenc és irányzata a messze jövőnek munkált".

Mindhárman abba a hibába esnek, miként még sokan mások is rajtuk kívül, hogy olyan gondolatokat és magatartást keresnek Dávid Ferenc életében, amelyek későbbi korokra jellemzőek, s ha ez másképp nem lehetséges, megteszik a jövőendő előfutárának. Pedig semmi újat nem alkotott az elmélet terén, semmi olyat nem mondott, amivel kortársait felülmúlta volna, s magatartása egyáltalán nem azonos kora tudósaival, sem a későbbi felvilágosodottak magatartásával.

Dávid Ferenc nagy jelentősége, emberi értéke az volt, hogy bár - mint az egyházhoz tartozót - dogmák kötötték, kész volt a benne jelentkező új igazságokat követni, bárhova is vezették azok. Benne maradt "az élet egyetemében, vele fejlődött, változott; ismeretlen erőinek engedte, hogy ősi, kedvelt dogmák bilincseit váratlanul és jóvátehetetlenül szét-pattantsák". Haladó szelleműsége nem valami tudatosan előírt életsorrend következetes megvalósítása. Kevés fogalma volt arról, hová fog jutni, hogyha egyszer őt a fejlődő élet útnak indítja. De elindult habozás nélkül az ismeretlenbe is. Nem ő ment, vitte őt az élet megindult áradása. (Balázs Ferenc)

Ez a haladás az igazi, mert "ezt nem ő csinálja, hanem az élet fejlődését előidéző erő, az Isten". Dávid Ferenc ki is nyilvánítja, hogy ő "Istennek enged, nem a saját eszének". Ilyen körülmények között csodálkozhatunk-e, hogy mint Luthert, őt sem akaszthatják meg országgyűlési tiltások, fejedelmi fenyegetések, s beteg, félholtan is kitart igazsága mellett, vállalja a dévai börtönt, a vértanú-halált is?!

De, aki a hitét ilyen teljes lélekkel követi s követte fejlődése minden állomásán, az mással szemben türelmes tudott lenni. Az ő szabadelvűsége nem mér kétsős mértékkel. Téves volna azonban türelmességét teljesen vagy csak túlnyomó mértékben is, az ő elvi állásfoglalásának tekinteni. Dávid Ferenc, aki logikáját mindig engedte félretaszítani, ha megérzése úgy kívánták, bizonyára mélyebb, igazibb természetébe az emberszeretetet is belefoglalta, melynek virága a türelmesség.

Ösztönös, mély ragaszkodással kapcsolódott embertársaihoz, "szász apának, magyar anyának a gyermeke, talán azért tudott mindig ember lenni". Kár, hogy olyan kevés emlék maradt fenn emberi voltáról. Mikor már letartóztatásban volt s hívei megfélemlítve, megható az az igyekezet, amellyel a kolozsváriak enyhíteni szeretnének sorsán. A városi tanács

követeket küldött a fejedelemhez, vittek számára ajándékokat, aranyozott kupát, a kancellárnak drága szőnyeget. Ragaszkodhattak volna-e így ahhoz, aki őket is egész emberségével nem szerette volna? Károli Péter eltávó-zása után a kolozsvári iskola vezetését újra Dávid Ferenc vette át. E korszak az unitárius főiskola virágzása kora. Belevetheti-e magát ekkora erővel valaki a tanításba, érhet-e el ekkora sikereket, ha az ifjúságot nem szereti?

Innen már csak egy lépés, hogy Dávid Ferenc őszinte, mély vallásosságának felismeréséig jussunk. Mindent félretaszított - hagyományt, dogmát -, csak az evangéliumot tartotta meg, mert az sugározta a legtisztábban az egy igaz Istent, és akit Ő küldött, a názáreti Jézust.

De hagyjuk, beszéljen ő maga, vallja meg hitét, lelke boldog élményét: Istenre találását, benne való elmerülését, s az Ő és Jézus ismeretében megtalált örök életét:

- A mi hitünknek alapját, melyen az örök élet nyugszik, a próféták és apostolok írásából vettük. Nincsen olyan keresztény, kinek az Isten annyi lelket ne adna, hogy a szentírásból meg ne érthetné, mi szükséges az ő üdvösségére. Csak a szentírást meg ne vesse, mert igaz Jézus ígérete: Keressetek és találtok, zörgessetek és megnyitattik néktek. Gyönyörűség és mennyei eledel az evangélium a hívek szívében, melyhez, ha valaki hozzátesz valamit, mindjárt méreggé válik.

- Nincs az egész szentírásban világosabb és nyilvánvalóbb tudomány, mint az egy Istentől való tudomány.

- Hiszünk egy Istenben, aki az az Atya, akitől mindennek vannak, és mi ő benne. Ő egyedül fő, felséges és magasságbeli. Egyedül láthatatlan, bölcs és hatalmas. Egyedül mindennekfelett való Isten, egyedül igaz Isten, egyedül Atya, akinél több nincsen. Ő a világosság Atyja, mindenkinél nagyobb, Krisztusnak Istene és Atyja.

- Vitatkozzanak az emberek valamíg akarják, keressék Isten lényegének rejtett voltát, hányják, vessék személyének sokaságát, és forgassák az okosság bölcsességét, de az az örökélet, hogy csak téged, egyedül való Istent ismerjenek és akit elküldtél, a Jézus Krisztust. Istentől az emberbe oltott természetes ismeretek, Isten ígéje, a tapasztalat, mind megerősítenek abban, hogy Isten számszerint egy, ki forrása és eredete mindennek, ki mindennel elegendőképpen bővítködik, adhat mindennek mindent, s kitől minden létezőnek kezdete és származása van.

- Istennek önmagában eleitől fogva gondja volt és lesz az ő igazságára. Ajándékait is azért adja az embereknek, hogy a béke és egyenesség eszközei legyenek. Istennek bennünk lakozó erejét akkor tapasztaljuk és érezzük, ha Istennek fiai vagyunk. Isten az ő lelkéből adott nekünk, azáltal visel gondot reánk és irányít. Ez az ő bennünk való lakozása, ez a mi meg-

Az alábbiakban közreadjuk a vallásügyi törvény tervezetét, hogy az egyházak hívei tudomást szerezzenek a romániai felekezetek által közös egyetértésben előkészített rendelkezésekről.

A törvénytervezetet az egyházak képviselői közösen tárgyalták meg a Vallásügyi Államtitkárság vezetőségével, és az alábbi változat kerül a kormány és a parlament elé:

AZ EGYHÁZAK ÉS A VALLÁSSZABADSÁG TÖRVÉNYE

I. FEJEZET. Általános rendelkezések

1. szak. A gondolat, a lelkiismeret, a hit és a vallás szabadsága az emberi lény alapvető joga.

Ezeket a jogokat a román állam Románia területén bármely személy részére tiszteletben tartja és biztosítja az alkotmány alapján és az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata szellemében.

2. szak. A vallásszabadság magában foglalja valamely vallásos hit elfogadásának jogát, a vallás vagy meggyőződés megváltoztatásának jogát, a vallásgyakorlás jogát, valamint a vallásos meggyőződés egyéni vagy közösségi kinyilatkoztatásának jogát, úgy a nyilvánosság előtt, mint a magánéletben.

3. szak. Romániában a vallásfelekezetek szabad, autonóm és független szervezetek.

A román állam elismeri, tiszteletben tartja és biztosítja a vallásfelekezetek szabadságát, autonómiáját és függetlenségét.

A vallásfelekezetek működésük rendjén kötelesek tiszteletben tartani az alkotmányt, a jogrendet, a közrendet és a jó erkölcsöket, az állampolgárok egyéni jogait és szabadságait.

4. szak. A vallásfelekezetek egymás között, a törvény és az állam előtt egyenlők. Az állam belső törvénye vagy nemzetközi egyezménye által nem vezet be egyes felekezetek részéről, mások kárára, előjogokat.

5. szak. A vallásfelekezetek kötelesek hozzájárulni az egész társadalom erkölcsi-szellemi életének fejlesztéséhez és neveléséhez, az emberek közötti megértés és tisztelet légkörének kialakításához.

Egyetlen állami szerv sem kezdeményez, foganatosít vagy szubvencionál ateista mozgósító programokat.

6. szak. A vallásfelekezetek szabadon szerveződhetnek és szabadon végezhetik szellemi, kulturális, nevelési, tanügyi, jótékonyági és anyagi tevékenységüket, mind egyikük saját szabályzata és hitvallása szerint.

7. szak. Senki sem akadályozhatja vagy zavarhatja valamely törvényesen szervezett és működő felekezet vallásgyakorlásának szabadságát. A vallás szabad gyakorlásának akadályozását a törvény bünteti.

8. szak. Hite vagy a vallása gyakorlása miatt senki sem vehető alá kényszernek, üldözésnek, és nem hozható hátrányos helyzetbe, mint ahogy senki sem hivatkozhatik felekezeti hovatartozására, hogy kivonja magát az alkotmányban vagy egyéb törvényes rendelkezésben előírt kötelezettségek alól, a törvény kifejezett kivételeitől eltekintve.

Vallásos hite miatt senki sem akadályozható a polgári és politikai jogok megszerzésében vagy gyakorlásában.

9. szak. Senki sem kényszeríthető vagy akadályozható abban, hogy részt vegyen egy másik felekezet szertartásain.

10. szak. Állami közigazgatási vagy egyéb természetű intézkedésekkel senki sem kényszeríthető, hogy valamely vallásfelekezet költségeihez hozzájáruljon.

A hívek kötelezettségeit felekezetük iránt a saját egyházi szabályzatok tartalmazzák.

11. szak. A nemzeti ünnepeken és az ország életével kapcsolatos más ünnepélyes megemlékezéseken az egyházak szabadon részt vehetnek és szertartásokat végezhetnek. Az állami szervek valamennyi egyházfelekezet részére biztosítják az ilyen megnyilvánulásokon való részvétel jogát.

II. FEJEZET. A vallásfelekezetek szervezése

12. szak. Az állam biztosítja a vallásfelekezetek szervezésének és működésének szabadságát, amennyiben gyakorlatuk és szertartásaik nem ellenkeznek az alkotmánnyal, a jogrenddel és a jó erkölcsökkel.

13. szak. A vallásfelekezetek a tanításuknak, törvényeiknek és hagyományaiknak megfelelő saját szabályaik alapján szerveződnek és működnek.

14. szak. Minden vallásfelekezet kidolgozza saját szervezési és működési szabályzatát, amelyet az illetékes központi közigazgatási szerv javaslatára az állam vezetője megerősítésben részesít.

15. szak. A vallásfelekezetek szabályzatuk alapján központi és helyi szervezettekkel rendelkeznek.

A vallásfelekezetek szervezeti szabályzatuk és saját szabályaik szerint, a törvényes rendelkezések betartásával tanintézeteket, kolostorokat, alapítványokat, jótékonyági és emberbaráti szervezeteket, szövetségeket, egyleteket, szerzetesrendeket és kongregációkat létesíthetnek és szervezhetnek.

16. szak. Az elismert vallásfelekezetek jogi személyek. Úgyszintén jogi személyek a szervezeti egységeik is, a jogi személyekről szóló törvény alapján.

17. szak. A vallásfelekezetek vezetőségüket és az egyházi személyzetet szervezeti szabályzatuk alapján választják és nevezik ki.

Minden felekezetnél a szabályzatokban kijelölt szervek az igények szerint állapítják meg az egyházi, a műszaki-gazdasági, valamint a szak- és közigazgatási alkalmazottak számát.

A közigazgatási és szakszemélyzetet a szervezeti szabályzatuk és a törvényes rendelkezések alapján alkalmazzák.

18. A vallásfelekezetek saját egyházi bíróságokat létesíthetnek a szolgálatukban levő személyzet fegyelmezésére.

A fegyelmi bíróságokat az egyházi törvényekkel és a szervezeti szabályzattal megegyező külön szabályzat szervezi, amelyet a saját illetékes szervek hagynak jóvá.

III. FEJEZET. Az állam és a vallásfelekezetek közötti viszony

19. Az állam és a vallásfelekezetek közötti viszonyt a felekezeti szabadság, az önkormányzat és függetlenség alapelvei határozzák meg.

Az állam az egyházak belső életére vonatkozólag nem ad ki törvényeket, törvényerejű rendeleteket, utasításokat és előírásokat, és szervei által nem gyakorol célszerűségi, csupán törvényességi ellenőrzést azoknak tevékenysége fölött.

A vallásügyben illetékes központi államigazgatási szerv biztosítja a vallásfelekezetek jogait, azok tiszteletben tartását, bármely visszaélés kiküszöbölését, és kérésre közvetít az egyházak között, valamint az egyházak és az államigazgatás központi és helyi szervei között.

20. szak. A vallásfelekezeteknek joga van kérni azon törvényes rendelkezések alkotmányjogi ellenőrzését, amelyek korlátozzák vagy sértik a vallásszabadságot.

A törvényes érdekeknek közigazgatási intézkedés általi megsértése esetén a vallásfelekezetnek joga van bíróság útján kérni a vonatkozó intézkedés törvénytelen-ségének megállapítását és semmissé nyilvánítását a törvényes rendelkezéseknek megfelelően.

21. szak. A vallásfelekezetek az állammal kapcsolatos viszonyaikban az önkormányzat és függetlenség alapján saját vezető szerveik által igazgatják magukat.

22. szak. Jelen törvény hatályba lépésének időpontjában Romániában a következő elismert vallásfelekezetek működnek:

1. Román ortodox vallás
Román ortodox Egyház
2. Katolikus vallás
Romániai latin szertartású katolikus egyház
Romániai keleti szertartású katolikus egyház
(Rómával egyesült román egyház - görög katolikus)
Romániai örmény szertartású katolikus egyház
3. Örmény vallás
Romániai örmény egyházmegye (ortodox - ford. megj.)
4. Óhitű keresztyén vallás
Romániai óhitű keresztyén egyház
5. Református vallás
Romániai református egyház
6. Ágostai hitvallású evangélikus vallás
Romániai ágostai hitvallású evangélikus egyház
7. Zsinatpresbiteri evangélikus - lutheránus vallás
Romániai zsinatpresbiteri evangélikus-lutheránus egyház
8. Unitárius vallás
Romániai unitárius egyház
9. Baptista keresztyén vallás
Romániai baptista keresztyén egyházak
10. Evangéliumi keresztyén vallás
Romániai evangéliumi keresztyén egyházak
11. Pümkösdista vallás
Az Úr apostoli egyháza Romániában
12. Adventista keresztyén vallás
Romániai hetednapos adventista keresztyén egyházak
13. Mózes-hitű vallás
Romániai zsidó hitközségek szövetsége
14. Muzulmán vallás

23. szak. A vallásfelekezeteket szervezésük és működésük érdekében az államnak el kell ismernie. Az új vallásfelekezetek elismerésük érdekében az illetékes felső állami hatóságoknak benyújtják szervezeti szabályzatukat és hitvallásukat.

A szervezeti szabályzat a következőket foglalja magába:

- a. az egyház kötelezettsége az alkotmány, a jogrend és a jó erkölcsök betartására;
 - b. az egyház szervezeti felépítése;
 - c. vezetőszervek, ezek feladatai és felelőssége;
 - d. az egyház működése;
 - e. az egyházi tevékenység formája és helye;
 - f. anyagi és pénzügyi alapok létrehozása, kezelése;
 - g. más rendelkezések az egyház tevékenységéről.
- A szervezeti szabályzat a jelen törvény 14. szakaszának rendelkezései szerint módosítható.

Valamely vallásfelekezet elismerését alaposan megindokolt esetben ugyanaz a hatóság vonhatja vissza, amely elismerte.

24. szak. Minden vallásfelekezetnek kell hogy legyen egy vezető vagy koordináló szerve, amely képviseli az egész vallásfelekezetet.

25. szak. A vallásfelekezetek vezetőinek, az egyházmegyék vezetőinek, más vezető személyeknek és a velük egyenrangú személyeknek a megválasztása vagy kinevezése - szervezeti szabályzatuk szerint - közzétendő az illetékes állami hatósággal azért, hogy ezt az állam vezetője rendelet útján elismerje. Ezen vezetőknak román állampolgároknak kell lenniük.

26. szak. Jogszertint szenátorok: a Román Ortodox Egyház pátriárkája, a metropoliták, az érsekek, a Római Katolikus Egyház metropolita-érseke, a keleti szertartású Katolikus Egyház (görög katolikus) metropolita-érseke, a gyulafehérvári római katolikus püspök, az Evangéliumi Szövetség vezetője és más egyházak vezetői, minden egyház részéről egy.

27. szak. Vallási alapon politikai pártokat vagy szakszervezeteket szervezni tilos.

28. szak. Azon polgári egyesületeknek és szervezeteknek, amelyek részben vagy teljesen vallásos célt követnek, ahhoz, hogy jogi személyek lehessenek, meg kell szerelniük a központi államigazgatás vallási ügyekben illetékes szervének hozzájárulását.

Szervezésük, működésük és tevékenységük során ezek nem élhetnek egy vallásfelekezet részére biztosított jogokkal és kiváltságokkal.

29. szak. Bármely felekezet híveinek joguk van hitük és hagyományaik szerint megünnepelni a heti hálaadó napot mint szabad napot.

Az állam munkaszüneti ünnepként ismeri el a következő napokat: Karácsony (első és másodnap); Húsvét (első és másodnap); Pümkösd (első és másodnap); Vízkereszt; Áldozócüsitörtők; Nagyboldogasszony napja (egy-egy nap), az egyház hagyományai szerint, a nem keresztyén egyházaknak pedig az ezeknek megfelelő ünnepeket.

30. szak. A feliratokon és szimbolikus jeleken, valamint az egyház által használt pecséteken és bélyegzőkön kötelező módon az a hivatalos megnevezés használandó, amelyen az illető egyházat elismerték.

IV. FEJEZET. A vallásfelekezetek tevékenysége

31. szak. A vallásfelekezetek tevékenységüket vallásos tanításuknak és szervezeti szabályzatuknak megfelelően végzik, összhangban a jogrenddel és a jó erkölcsökkel.

32. szak. A vallásfelekezetek és belső szervezeteik szervezeti szabályzatuknak megfelelően szabadon tarthatnak kongresszusokat, közgyűléseket, konferenciákat, tanácskozásokat, a területi és helyi közigazgatási egységekben levő szerveik pedig gyűléseket.

33. szak. A vallásfelekezetek megnyilvánulásaikban és belső életükben használhatják a hívek anyanyelvét. A vallásfelekezetek levelezése az állammal román nyelven történik.

34. szak. A vallásos szertartásokban az állami hatóságok szokásos megemlézése az egyház vezetősége által jóváhagyott kifejezéssel történik.

35. szak. Az egyházi tevékenység megfelelő folyamatosságának érdekében a vallásfelekezetek szervezeti szabályzatuk alapján helyi gyülekezeteket és közigazgatási területi egységeket szervezhetnek. Ezek szervezése bejelentendő az államigazgatás vallásügyben illetékes központi szervének.

36. szak. Tevékenységük rendjén a vallásfelekezeteknek joga van bármely korú híveik vallásérkölcsi nevelését megszervezni.

A vallásfelekezeteknek joga van, kérésre, lelki gondozást és vallásérkölcsi nevelést szervezni bármely fokú állami tanintézetben, katonai egységekben, kórházakban, menhelyeken, árvaházakban, javítóintézetekben, börtönökben, a törvényes rendelkezések betartása mellett.

37. szak. A vallásfelekezeteknek tevékenységük révén joga van saját sajtót és tömegtájékoztató eszközöket fenntartani.

38. szak. A vallásfelekezetek szabadon használhatják az állami tömegtájékoztató eszközöket; bármely hátrányos megkülönböztetés tilos.

39. szak. A vallásfelekezeteknek és belső szervezeteiknek joga van saját kiadót és nyomdát alapítani és szervezni.

A valláskönyvek, az egyházi naptár, a felekezeti teológiai kiadványok kiadási joga, az egyházi tevékenységben használatos anyagok és tárgyak gyártása, előállítás kizárólag az egyház vezetőségének hatáskörébe tartozik.

40. szak. Az egyházi szolgálatban levő személyek nem kötelezhetők a gyónási titok megszegésére.

V. FEJEZET. A vallásfelekezetek közötti viszony

41. szak. A vallásfelekezetek önállóak és egyenlők egymás között.

A vallásfelekezetek közötti viszonyt az ökumenikus szellem, a kölcsönös tisztelet, az ember és a társadalom törekvéseinek közös szolgálata kell hogy megalapozza.

A vallásfelekezetek közötti viszonyban kizárt a vallási ellenségeskedésnek minden formája, eszköze, egyedi és szervezett megnyilvánulása.

42. szak. Az egyik vallásról a másikra való áttérés és a vallás elhagyása megengedett.

A vallás elhagyásáról szóló írásbeli nyilatkozat közzendő az elhagyott vallásfelekezet helyi szervével.

A más vallásfelekezetbe való befogadás írásbeli kérés alapján történik.

43. szak. A szülő, gyám vagy más törvényes eltartók gyermekeiket saját vallásuk szerint nevelhetik vagy óhajuk szerint más vallásban.

A házasságon kívüli gyermekek esetében ezt a jogot az anya gyakorolja.

A felekezeti árvaházakban levő gyermekeket az illető vallás szerint nevelik.

Az állami árvaházakba beutalt gyermekek, akik szüleinek vallása nem ismeretes, az intézet vezetősége által meghatározott vallásban neveltetnek.

44. szak. A vallásfelekezetek szabadon társulhatnak szövetségekbe belföldön. Ezek a szövetségek a törvény alapján jogi személyiséget nyerhetnek.

VI. FEJEZET. Oktatás a vallásfelekezetek kereteiben

45. szak. A vallásfelekezetek magukban szabadon alapíthatnak vagy másokkal társulva szervezhetnek az egyházi személyzet képzésére tanintézeteket - ezekben a helyek számát önmaguk állapítják meg -, úgymint énekvezérképző és orgonistaiskolákat, líceum fozokatú teológiai szemináriumokat és rendi személyzetképző teológiai szemináriumokat, posztliceális hitoktatóképző tanintézeteket, teológiai szemináriumokat és teológiai akadémiákat, egyetemi fokú teológiai intézeteket a megfelelő részlegekkel és karokkal, egyházzenei akadémiákat.

Mindegyik vallásfelekezet szabadon állapítja meg vallásos tanintézeteinek formáját, fokozatát és számát, amelyeket szervezeti szabályzata alapján, a törvényes rendelkezéseknek megfelelően létesít.

46. szak. A vallásfelekezetek magukban vagy másokkal társulva szabadon létesíthetnek, szervezhetnek és tarthatnak fenn felekezeti általános műveltségi és szaktanintézeteket minden fokon úm. óvodákat, elemi iskolákat, gimnáziumokat, líceumokat, szak- és mesterképző iskolákat, valamint felsőoktatási intézményeket, a törvényes rendelkezések szerint.

47. szak. A vallásos tantárgyak tantervét és tanrendjét az illető vallásfelekezet illetékes szervei állapítják meg.

Az általános műveltségi vagy szaktantárgyak tantervét és tanrendjét és ezek tanításának a szervezési és működési szabályzatát a Tudomány- és Oktatásügyi Minisztériummal, valamint a vallásügyekben illetékes központi államigazgatási szervvel egyetértésben állapítják meg.

48. szak. Az egyházi tanintézetek tanszemélyzetét az illető vallásfelekezet szervezeti szabályzatában megállapított szervek nevezik ki a szervezeti szabályzat alapján. A tanszemélyzetnek ugyanolyan végzettsége kell hogy legyen, mint az azonos fokú állami tanintézetekben, a törvényes rendelkezések szerint.

49. szak. A 45. és 46. szakaszban feltüntetett tanintézetek tanszemélyzetének és adminisztratív személyzetének fizetését az állam biztosítja.

50. szak. Az egyházi tanintézetek által kiállított diplomák és végbizonyítványok egyenértékűek az állami tanintézetek hasonló diplomáival.

51. szak. A külföldön szerzett teológiai diplomákat és végbizonyítványokat a vallásfelekezetek külön bizottságai ismerik el.

52. szak. A vallásfelekezetek saját bentlakásokat és otthonokat tarthatnak fenn iskolások és egyetemisták részére. Ezeket a bentlakásokat és otthonokat saját alapból tartják fenn vagy az esetnek megfelelően állami hozzájárulásban részesülnek a hasonló állami tanintézetek bentlakásaival megegyezőleg.

VII. FEJEZET. A vallásfelekezetek vagyona

53. szak. A vallásfelekezetek egységei, intézményeik és különböző részeik tulajdonjoggal rendelkeznek a kegytárgyak és a közönséges ingó és ingatlan javak felett. Ezeket saját alapból vagy állami hozzájárulással köztörvényi eljárással szerzik meg, a pénzügyi előírások betartásával.

54. szak. A templomok, a kolostorok, az imaházak, a lelkesi lakások, az egyházvezetői székhelyek, a temetők és a kegytárgyak adómentesek. Ezek nem

elbirtokolhatóak, nem végrehajthatók, nem foglalhatóak le és nem elkobozhatóak. Úgy-szintén adómentesek az egyházak jövedelmei is.

55. szak. A vallásfelekezetek helyi szervezetei külön-külön vagy másokkal közösen híveik részére temetőket tarthatnak fenn.

A szükségletek szerint, a vallásfelekezetek kérésére, a helyi állami szervek területet biztosítanak felekezeti temetők létesítésére vagy bővítésére.

A községek kötelesek közös temetőket vagy a meglévő közös temetőkben fenntartott helyeket biztosítani azon személyek részére, akik olyan felekezetekhez tartoznak, amelynek nincs temetője.

56. szak. A vallásfelekezeteknek, intézményeiknek, egységeiknek és részegységeiknek külön költségvetése van. A költségvetéseket és az ügyvitelt az egyházak szervezeti szabályzatában megállapított szervek ellenőrzik, ezenkívül a nemzeti kulturális vagyonhoz tartozó tárgyak és az állam támogatásával létrehozott állóeszközök esetében, az illetékes szakellenőrző szervek is.

57. szak. Az egyházak jövedelme a hívek önkéntes hozzájárulásából, a vallásos szolgálat bevételeiből, egyházi termékek és tárgyak értékesítéséből, engedélyezett egyházi kiadványok, gazdasági tevékenységek, ingatlanok jövedelméből, a templomok és kolostorok gyűjteményeinek törvény szerinti belépődíjaiból, segélyekből, hagyatékokból és adományokból, valamint állami szubvenciókból tevődik össze.

58. szak. Az állami szubvenciót az általános könnyvelési szabályok szerint tartják nyilván és ellenőrzik. A vallásfelekezetek által bármely formában kapott külföldi adományok vámentesek a vámtörvény szerint, és az országon belül megajánlott adományok illetékmentesek.

59. szak. Az egyházi szolgálatban levő személyek, a műszaki, gazdasági szak- és adminisztratív személyzet fizetését az állami költségvetés fizeti az érvényben levő általános szabályok szerint.

A vallásfelekezetek saját alapból is fizethetik személyzetüket ugyanazon szabályok szerint.

60. szak. A vallásfelekezeteknek joga van tulajdonban vagy használatban tartani ingó és ingatlan kulturális javakat, templomokat, kolostorokat, történelmi és műemlékeket, a nemzeti kulturális vagyonhoz tartozókat is.

A tulajdon vagy használati jog maga után vonja a nyilvántartási, megőrzési, megővási, restaurálási és kulturális hasznosítás kötelezettségét.

61. szak. A vallásfelekezetek tulajdonában vagy használatában levő kulturális javak és elsősorban a nemzeti kulturális kincsestárhoz tartozó javak nyilvántartása, megőrzése, megóvása, restaurálása és kulturális hasznosítása a hatályos törvényes rendelkezések értelmében történik, de csakis az államigazgatás egyházi ügyekben illetékes szervének támogatása és szakirányítása mellett.

62. szak. Egyik vallásról a másikra való áttéréskor a vagyon megosztása a vallásfelekezetek saját szervezeti szabályzata alapján történik.

VIII. FEJEZET. A vallásfelekezetek külkapcsolatai

63. szak. A romániai vallásfelekezetek külföldi egyházakkal, vallásokkal, keresztény- és felekezeti világszervezetekkel szabadon tarthatnak fenn ökumenikus és testvéri kapcsolatokat kölcsönös látogatások, tanácskozások, kongresszusok, teológiai előadások, konferenciák, tanár- és diákcserék, kulturális és anyagi támogatás útján.

A vallásfelekezetek szabadon társulhatnak szervezetekbe, szövetségekbe és nemzetközi egyházi tanácsokba.

64. szak. Azon romániai vallásfelekezetek, melyeknek saját szörványuk van (etnikai és vallási), egyházi törvényeik alapján kanonikus, szellemi, joghatósági hatáskört gyakorolnak saját szörványuk felett.

Azon romániai vallásfelekezetek, melyeknek legfelsőbb kanonikus hatósági hatáskörük van külföldön, ezt megtartják saját egyházi törvényeik alapján.

65. szak. A román állam vagy az egyházi szörványok tulajdonát képező és az egyházi tevékenység megfelelő menetét szolgáló, külföldön található javak nemzetközi megállapodások tárgyát képezhetik.

66. szak. Az egyházak vezetői és képviselői a nemzetközi vallásos kapcsolatokban diplomáciai előnyöket élveznek.

IX. FEJEZET. Záró rendelkezések

67. szak. Jelen törvény hatálybalépésétől számított 6 hónapon belül minden romániai elismert vallásfelekezetnek összhangba kell hoznia szervezeti szabályzatát ezen törvény rendelkezéseivel.

68. szak. Az elismert vallásfelekezetek egyházi személyzete, a teológiai hallgatók, a szemináriumi tanulók és a szerzetesek mentesek a katonai szolgálat alól.

69. szak. Azon felekezetek hívei, amelyek vallásos okokból tiltják a fegyveres katonai szolgálatot, más tevékenységet fognak végezni hasonló mértékben a katonai törvény szerint. Úgyszintén azon felekezetek hívei, amelyeknél az esküt nem használják és ezt a kifejezést sem, hogy "esküszöm", az "ünnepélyesen nyilatkozom" kifejezést fogják használni.

70. szak. Jelen törvény előírásai szerint az egyházak ingó, ingatlan és kulturális javai, amelyeket államosítottak, szervezetekbe bevontak, kényszer nyomán átadtak, és melyeket az egyházaktól törvénytelenül és önkényesen 1945-től kezdődően elvettek, visszaszolgáltatnak tulajdonosaiknak vagy azok jogutódainak.

Abban az esetben, ha ezek a javak természetben nem szolgáltatathatók vissza, mert már nem léteznek, a bíráló szervezet egy felettese egyenértékű kártalanítást biztosít az eltűnt javak napi értékéig.

71. szak. Az 1949 és 1990 között megszerzett teológiai szemináriumi diplomák egyenértékűek a középiskolai érettségi bizonyítvánnyal.

72. szak. Az illetékes állami szervek ingyenesen adnak területeket templomok építésére és lakterületeket az egyházi jótékonyági és emberbaráti intézmények részére.

Az állam támogatni fogja a templomok, egyházi jótékonyági és emberbaráti intézmények építését, pénzügyi és műszaki támogatást nyújt a törvényes keretek között. Az állam támogatja az egyházakat az anyagbeszerzés terén, valamint gépek és felszerelések beszerzési ügyében, melyek az egyházi tevékenységhez szükségesek.

73. szak. Az egyházak és a vallásszabadság ezen törvénye a törvényhozó szervek jóváhagyása után lép életbe.

Ugyanazon időponttól hatályát veszti az egyházakról szóló 177/1948. augusztus 4-i dekrétum és bármely más ellentétes rendelkezés.

szentelésünk és szívünknek hit által való megtisztítása, hogy az ő templomává épülhessünk.

- Szükség megtanulnunk, hogy Krisztus milyen törvénnyel igazgatja és vezeti híveit az igazságra, életre és dicsőségre. Ezt a törvényt nem kőtáblára írták, mint Mózes által a zsidó népnek adott törvényt, hanem szívünkbe; nem a külső félelem és rabság szolgálatát mutatja meg, hanem az életnek és szeretetnek lelkét.

- Krisztus Máté 6., Lukács 6., János 4. (részeiben) és más egyebütt, ahol az imádkozás formáját elénk tárja és megtanít arra, miképpen kell imádkozni, a közbenjáróban való bizalmunkról semmi említést nem tesz, hanem arra tanít, hogy állhatatosan kell imádkozni, s azt ígéri, hogy az Atya Isten kéréseinket meg fogja hallgatni. Nincs is az Újszövetségben megparancsolva, hogy a Krisztus közbenjárásával hívjuk segítségül az Atyát. Krisztus által azért nyílik út nekünk az Atyához, mert ő felfejtette a módot és utat arra, hogy az Atyát megismerjük s hozzá járulhassunk.

- Istennek képeire és hasonlatosságára, jó cselekedetre újonnan teremtett emberek vagyunk, hogy Krisztus az igazi hit által mi bennünk lakozzék és az ő törvénye a mi szívünkbe beíratassék. Nem tagadhatjuk, hogy a hit Isten ajándéka. Ha természetünkben adva volna a hit és nem Isten ajándékozna azt lelke által, akkor mindnyájan egyaránt hinnénk, és Isten igéjének helyet adnánk.

- A hit olyan legyen, hogy szeretet által cselekedjék. Aki nem szeret, nem hisz. A szeretet szélesebben kiárad, mint a hit. A hit csak szemlélet, a szeretet tevés. A hit csak Istent illeti, a szeretet Istent és embertársakat. A szeretet megeleveníti a hitet. Felségesebb szeretni, mint hinni. A szeretet állandóbb, mintegy jelképe a jövődönnek, hol egyedül ő lesz uralkodó. A hit a tökéletesség kezdete, a szeretet a legmagasabb foka, Krisztus országának alapja és élet. Jézus új parancsolatként adta ki Isten országa fiainak a szeretetet. Nagyobb ismeret kell ahhoz, hogy Krisztust szeressük, mint hogy higgyünk benne. Mikor Krisztus szeretetére eljutsz, mintegy elmerülsz benne, szíved

egészen az övé, tőle függsz teljesen, sem félelem, sem halál el nem választ tőle.

- Szükség ismernünk az igazság útját. Szükség meghalni a bűnnek és élni az igazságnak; az igazság fegyverét felolteni, szeretni az igazságot és gyűlölni a hamisságot; betelni az igazság gyümölcsével és éhezni s szomjúhozni az igazságot; Istennek szolgálni szentségben és igazságban, hogy az igazság engedelmes szolgálói legyünk.

- Akiket Isten lelke megvilágosított, nem szabad hallgatniok, sem az igazságot el nem rejthetik. Akkor a lélek ereje, hogy az emberi ész minden hamis leleményét megvetvén, csak azon célra törekszik, hogy Isten dicsősége terjedjen, az egyház épüljön.

- Amint kezdettől fogva az igazság szeretője voltam, úgy ezután is az akarok lenni és tehetségem szerint követni az Isten tiszta igéjét. Ha pedig valamiben tévedtem volna, akik Isten igéjéből igazabbat mutatnak, megköszönöm, és követni őket nem szégyenlem. Amit használtam, vagy használok az Isten gyülekezetében, az nem az enyém, hanem az Istené. Ha pedig nem használok, az akaratom ellen volt, mert nem a magam hasznát, hanem az Isten gyülekezetének építését akartam szolgálni.

Ugyanaz a szent odaadás Isten ügyéért, ugyanaz a bizonyosság, hogy ő az egy Isten hírnöke...; ugyanaz a lángoló szeretet az evangélium örök igazságaival szemben. Ez az érzés volt életének alapja, ezért küzdött, ennek tisztaságáért írt, beszélt, fáradozott, s végül e legfőbb eszményért vértanú-halált szenvedett.

Íme, így áll ma elénk Dávid Ferenc lelkiarca, elnagyolt vonásokban bár, de úgy, ahogy ő vallott önmagáról, és nem ahogyan mások látták és írtak róla.

„Örökké élő emberek azok, akiknek újjászületéséről álmodozhatunk, s akik a mában sem lennének idegenek. Ilyen örökké élő ember volt Dávid Ferenc. Valóban nem csupán unitárius püspök és egyházalapító, hanem élet és erő, emberi nagyság.” (Balázs Ferenc)

Összeállította:
Dr. SZABÓ ÁRPÁD

Páll Lajos:

Ballada - november- éjszakáról (Dávid Ferenc emlékére)

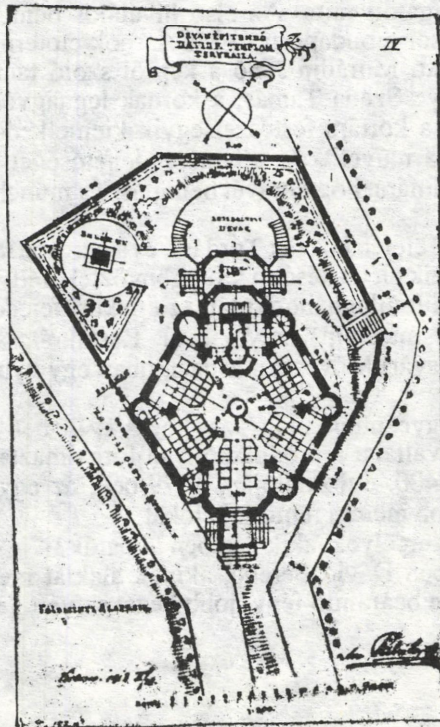
Így volt bizony, Déva várán
Másodszor ült trónt a Sátán.
November kint törvényt vacog,
fogy a hit az agymarékban,
Keserűen megnyugodva
háta mögött asszonyhangot
vélt hallni az ősz próféta.
Még fáradtál én rokonom?
Azért jöttem utad elé-
szólt a kövek lelke halkán,
jó Kőműves Kelemenné.
Várnak rád, mint reám vártak,
romlásukba bomlott falak,
urad-híved vet a tűzbe,
s országromlásba kavarnak.
Ne bándd, nincs mit, régi nóta
itt, sas lábán vétekgyűrű,
nincs egy fal a Maros partján,
átoktalan büszkeségű.
Nagy itt az ár az ezüstért,
emlékükkel kötő holtak,
bűneiért nem elég itt
már Krisztus sem megváltónak.
Nem volt föld még álmatlanabb,
sem tobzódozó reményében,
de elfordította arcát
rólunk az egy igaz Isten.
Mégis, mint kit törvény kerget,
indulj mélynek, nagy tűzkerék,
kihúnysz, de hidd, örök a fal,
mibe hamvadat keverték.
Halkult a hang, hajnalodott,
S Kelemenné szépen, gyöngén
nézte magát a próféta
lassan hülő szemefényén.
Akkor éjjel Erdélyhosszat
bokáztak az akasztottak.

KOLOZSVAR + ANNO 1400.

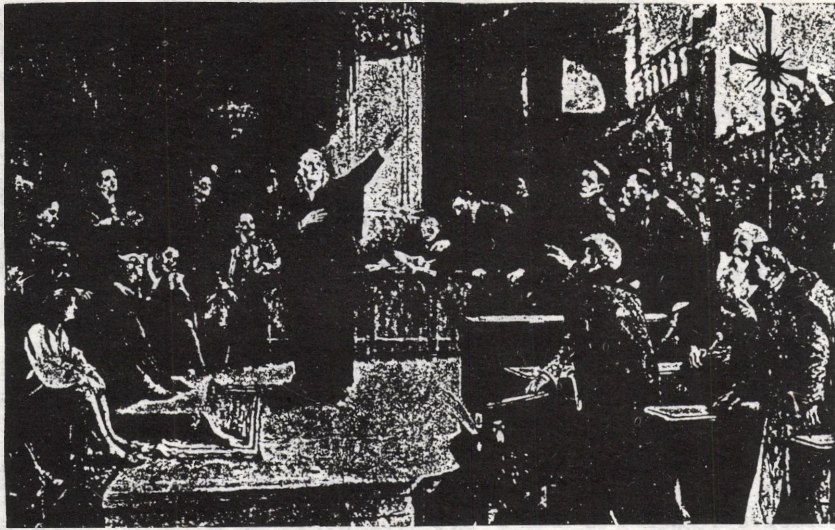
Kós Károly grafikája

A DÉVAI VÁRHEGYEN ÉPÍTENDŐ „DÁVID FERENCZ EMLÉKTEMPLOM”

KOLOZSVAR 1913

terv. Páll Lajos

Vallásszabadság kihirdetése a tordai országgyűlésen 1568-ban.

A Dávid Ferenc alakját idéző festmények, portrékat a legnagyobb mértékben Körösfői-Kriesch Aladár monumentális munkája ihlette. Ez a festmény mindannyiunk szívéhez nőtt, és ma nincs olyan unitárius, aki ne ismerné, mert ott láthatjuk a konfirmáció megörökítésének felemelő pillanataihoz tartozó konfirmációs emléklapon is. A kép bármennyire is ismerős, mégis időszerű, hogy röviden felidézzük elkészítésének, utóéletének történetét, és szóljunk a képen látható személyekről is.

A festmény az 1568. évi tordai országgyűlést örökíti meg, amelyen első alkalommal Európában kihirdetik a vallásszabadságot. A kép elkészülte szorosan összefügg az 1896. évi budapesti kiállítással, amelyen a vármegyék, a városok és a különböző közintézmények helyi jellegű történelmi nevezetességeikről, kimagasló eseményeikről művészi értékű emlékeket igyekeztek bemutatni.

Torda városa az 1568. január 6-13 közt tartotta országgyűlést megörökítését tervezte. A városi tanács a történelmi festmény elkészítését 1894-ben vitatta meg és fogadta el. Az indítvány megfogalmazói Velits Ödön polgármester és Nesselfeld Miklós városi jegyző, aki az előterjesztést is megtette. Érdekes idéznünk az előterjesztésben felemlített indokot: "Ajánljuk azért, hogy (a kép) a városi teremben (a városháza közgyűlési terme) felfüggessze, amíg a város áll, hirdetője és terjesztője legyen a szabadság, egyenlőség és a türelmesség eszméinek."

A városi tanács a nagyjelentőségű országgyűlés lezajlásának mikéntiségét és a részvevő személyeket illetően, felvilágosítás érdekében az Unitárius Egyházhhoz fordult, amely megadta a szükséges választ. A festő személyét illetően a budapesti Képzőművészeti Társulattól kérnek véleményt, amely Kriesch Aladárt javasolja. Az ekkor mindössze 31 éves festőművész a munka kivitelezését el is vállalja.

A 3X4 m festmény elkészítését a Boér család diódi birtokán, egy tágas csűrben kezdi meg, és 1895 őszén fejezi be, de még hónapokig javíthatott rajta. Az első hivatalos bemutatóra 1896 tavaszán kerül sor a budapesti új Műcsarnok előtermében, teljes elismerés mellett. Murádin Jenő a képről szóló tanulmányában megemlíti, hogy "Szana Tamás, a kornak legnagyobb kritikusa később is mint a kortárs festészet egyik kiemelkedő történelmi képét emlegeti a művet". Az elismerés lehetőséget biztosított a festőművész számára, hogy művét bemutassa a müncheni kiállításra is.

A képet 1898 elején hozzák Tordára, és a városháza közgyűlési termében helyezik el, de később lefüggönyözték, féltve a rongálódástól. A második világháború után az egykori fejedelmi házból (jelenleg városi múzeum) helyezik el. Restaurálását 1979-ben végzi el a kolozsvári Művészeti Múzeumban egy nyolc tagú csoport.

Meg kell jegyeznünk még azt, hogy 1911-ben a Könyves Kálmán kiadói vállalat reprodukciókban forgalmazta. Dávid Ferenc halálának 400. évfordulóján, 1979-ben, az egyház szintén készített kisebb méretű reprodukciókat.

Kik azok a személyek, akik a képen láthatók?

A kép közepén Dávid Ferenc, akinek alakját megvilágítja a templomablakon beáramló fény, jobb kezét szívére teszi, a balt a

DÁVID FERENC SZEMÉLYÉNEK MEGÖRÖKÍTÉSE

Közismert, hogy Dávid Ferencről egyetlen korabeli festmény sem maradt fenn. Az utókor feladata lett megörökíteni alakját a leírások, a megemlékezések és az elképzelések alapján.

világosság felé emelve szól a vallásszabadság nemes eszméjéről. A trónszéken János Zsigmond fejedelem, tőle balra Báthori István, jobbra Báthori Kristóf. A fejedelem mögött, mellén összefon karral áll Blandrata György. Az asztal végén -Dávid Ferenc mögött, a képen balra - Csáky Mihály kancellár ül, hátamögött a szász rendek. Az asztalnál a Bibliát forgató személy Heltai Gáspár. A képen elől, jobbra a padosok között egy megdöbben tekintetű katolikus lelkész és Méliusz Péter debreceni református lelkész látható. Mögöttük, a templom karzata alatt a székely rendek, elől pedig, a padok között, a magyar rendek néhány képviselőjét láthatjuk.

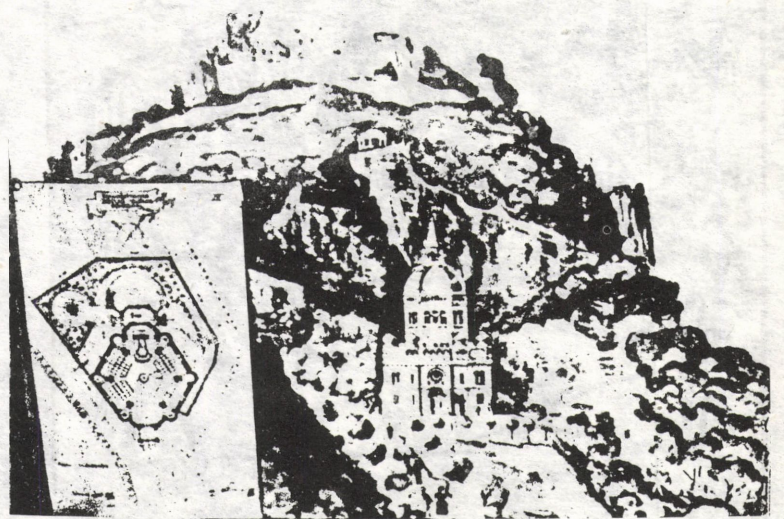
A Dávid Ferenc személyét megörökítő monumentális festmény mellett még hivatkozni szeretnénk Incze Ferenc festőművész munkáira, amelyek dr. Kiss Elek néhai unitárius püspök hagyatékában találhatóak. Ezek közül különösen a tordai országgyűlést és Dávid Ferencnek a kerekkövön történő prédikálását bemutató képek örökítik meg nagy reformátorunkat. A képek 1962-ben és 1958-ban készültek, méretük 3X2,50 m. Egy teljes alakú Dávid Ferenc-képet is készített 1959-ben.

Dávid Ferenc-portrékkal is szép számban találkozhatunk; készítőik közül megemlítjük: Szamosi Soós Csaba, Kádár Farkas Tibor, László L. és Kósa Bálint művészeket.

A volt kolozsvári unitárius kollégium dísztermében Dávid Ferenc-dombormű látható a szószéktől balra. Készítője, valószínűleg, az olasz származású Tessitori Erminio, aki a kollégium építéskor - a források szerint - az "épületszobrászati munkákat" végezte. Ennek a domborműnek a képe jelenik meg a Szabadelvű vallásos értekezések című kiadványsorozat könyveinek borítólapján, és az Unitárius Közlöny fejlécén, először 1925-ben, Brassai Sámuel képével együtt.

Nem szándékom az említett munkákról szakértői értékelést nyújtani, de tény, hogy tisztelettel tekinthetünk mindenikre. Nagy reformátorunk személyének megörökítésére szolgáló alkotások is szerves részei erdélyi művelődéstörténetünknek.

Dr. REZI ELEK

A dévai várhegyen van egy dévai várom, kézzelfogható szimmetriájaképpen a balladának, melyben tizenkét kőműves összetanakodék, az ő magas várát hogy felépíték. A két fázis között valahol egy nyirkos estén a kapuból alatt lovak patája csattogott, a fáklyafényből ásva meredt a sötétkék kőbe a strázsá, foglyot hoztak, foglyot vittek. Élve vagy halva. Mikor meghalt az öreg pap, zezgugos sötét folyosókon, alig letakarva vitték ki, vitték le elföldelni; még nem tudta senki, hogy valaha, mint egyetlen épséges hajlék, az a lyuk, az ő cellája marad meg tanúbizonyságul és tanulságul utókoroknak, körülötte lebontja az idő-tér-természet egyháromsága az összes fedelet, falat, hadd essék csak ide a világosság, hadd legyen legláthatóbb a márványtábla igazságszolgáltatása. A sosem késő.

Holtáig tartó várfogságot egy 69 esztendő öregnek, várban, börtönben, mely a testnek ugyan kalicka, de az igazi elnyomnivalónak, a különvélemény másként éneklő madarának maga a mártír-mennyország - a korabeli bírák előtt nem így szokott összeállni a kép.

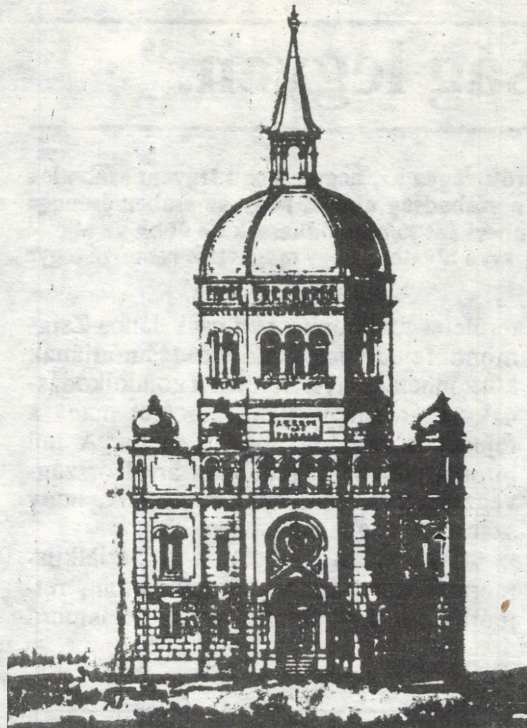
Déván 1579. november 15-én este - ködös időszak ez a mi tájainkon - meghal egy öreg fogoly, valami tudós vagy tébolyult papi ember, fejében, eszméletében magával vívén a korabeli s a korból valóban értéknek bizonyuló kincsek közül valamennyit: mindössze roppant tudást és ismeretanyagot, emberi érvelőerőt és meggyőzőni-tudást, hevét a vélt vagy valódi igazságnak. Wittemberg egyetemén tanult előtte harminc évvel, és maga a történelem nyilvánította alkalmasnak arra, amire ezernyi korabeli kiképzett közül egyetlenegy ha elhivatott lett. A hitviták divatosak is, de mi mindent vittek előre, mi mindent, még dadogó nyelvezetet, bicsakló stílust, kis- és nagypolitikát, társadalmat és grammatikát, retorikát és a szellemi szabadság örökké deficitárius ügyét. Az ilyenek, egyenként kidőlven, magukkal vittek sziklányi, várhegynyi kvantumokat az erkölcsből, tartásból, legalább ugyanannyit, mint a latin és indigén rabulisztikából s a váltig vitatott helyiérdekű változatokból s árnyalatokból.

Különben azt "fogták rá", ami volt is - újító, csakhogy közéről mindig elképesztő az ilyemi, nem nagyon érdem; különös, de ellenségei gyorsabban s pontosabban veszik észre, értékelik fel, ellenfelei képednek el legirigyebben merészségén.

Amit a történelem ítéletének nevezünk, az is, mindig is, az utódok ítélete csupán, számszerint alig változó tömeg szavazata: akkor már csak az utódoké, visszamenőleges igényű, de ugyanolyan válogató, érdekszerinti, funkcionális, elfogult ítélet, legfennebb szenvedélymentesebb s, állítólag, egyre bölcsőbb. Ám, már sokminden apróságról nem tud, nem is veszi hát tekintetbe. Főleg a dolgok érzelmi-indulati oldala aligha mérhető pontosabban utólag.

Első és szinte egyetlen tétel a türelmetlenségről: csak az üdvözítő, amit én hiszek, az enyém az igazi! Minden vallás a korábit hibásnak, elhibázottnak tartja. Legfennebb türelmes, vagy nincs abban a helyzetben, hogy türelmetlen legyen. (A nem-szabadság feltételeinek elkese-rítő és megalázó közegében kezdi minden újítás). A (hit) újítás ellenfelei többnyire abban a helyzetben voltak. De maga a Reformáció is delitásodott jócskán. Nem utolsósorban a nyomás alatt is dereformálódnia kellett, új közege is engedett a régi hibáknak. Ehhez csak súlyosbító adalék egy-két főbb képviselőjének inkompatibilitása épp az újító szereppel, minden személyes hiba, személyes ambíció és aberráció, személyi érdek vagy gyengeség, ha az egészséget, az egységet, a közös álláspont egészségét bántja, bontja. A nyomás körülményei közt mégis miként keii, lehet megnyilvánulnia a különben szükséges differenciálódásnak, dialektikus különbözésnek?

A Dávid Ferencé nem kiosztott, hanem fel-

Lászlóffy Aladár

SZÜLŐFÖLDJE ÉS SÍRJA

A GONDOLAT- SZABADSÁG

A DÁVID FERENCI MODELL

talált vezéri szerep, megtalált emberi csomópont, nem egészen véletlenül, bár elég különösen kitapintható kor-ganglion a disputált dolgok idegrendszerén.

Ezekről tudni s eszerint cselekedni fontosabb, mintsem ezek odavagdosásával nyílt konfrontációba bocsátkozni. Márpedig az egyértelműség egyenlő az állandó konfrontációval. És nem babra megy! Ugyanabból a korból különböző példák esetrendszere: Kopernikus halála utánra időzít. Galilei akár vissza is vonja. Cinikus? Gyávább a kelleténél? Ugyan! Más súlycsoport, hol az erősebb a törékenyebb. De attól még "mégis mozog"!

Az újítást is újító Újító kénytelen következetes maradni. Pedig aggódva nézik ezt vele rokonszenvező olyan kritikusi is a fennálónak, akik kerülni szokták az egyensúly felbomlását s az ebből sérvként kitüremlő rendbontást főleg! Aggódnak a közös esélyért, az alkalomért, melyet, szerintük, kockára vetnek, sőt elszalajtanak így.

A megcsontosodott már nem védekezhet a forrásokkal, csak a birtokolt bekerített sáncsal: a hatalommal, s az anyyi, mint: tovább sülyyed, tovább kompromittálja magát. A források a tá-

madó fegyverzetét jelentik, gazdagítják, ez szinte játékszabály; bár a hatalom biztos birtokában ügyis mindig meg lehet magyarázni, hogy csakis egyféleképpen értelmezhető az a kicsodák, valamik. Mindez társadalmilag - értsd: a gyakorlatban - nem is azt fogja fényesen bizonyítani, hogy ellentmondások forognak fenn, hanem, hogy egyesek kezében mi mindenre használható akár egy liliomszál is.

Kísérlet. Kísértés. Kísértet. Szög. Szöveg. Szövevény. S jöhetnek a manipulációk. A kereszténység már messze áll eredeti, induló önmagától. Már nem mozgalom, hanem magát örökérvényűnek kívánó rend. Egy messzemenően elbonyolódott, egyazon ideológia burjánzásán belüli közegben ama boldog, csak két frontos, világos, fekete-fehérre osztó-koncentráló logika már nem elég erkölcsi iránytűnek, de szellemi iránytűnek is alig. A manipulációk és intrikák pedig - történelmileg tulajdonképpen ügyis térdig ha érnek - szolgálhatják ugyan a konkrét kis egyéni felvonásokat, ügyeket, érdekeket, de az egészet semmiképpen. A tragikus, hogy az, ami az egészet hivatott szolgálni, csak ezek szűrőjén keresztül juthat szóhoz. Számptalan személyes tragédia szülője ez. A Dávid Ferencé is.

Mert az egész attól megy elébb, aki az egészre koncentrálna. Még ha elbukik is, ha alul is marad pillanatnyilag, s ellenzői ülhetnek diadalt, iszonyúan felülkerekedve, akkor is előre löki, kényszeríti az egészet. Ő lökte előre a dolgokat. Mint később egy Danton, egy Robespierre.

NB! Persze egy cselekvő, szervező, lendítő, a gyakorlati forradalmár sosem tépelődik, hogy fontossági sorrendet, értékrendet állapítván meg a dolgok, tennivalók, megbírálni és megváltoztatnivalók közt, valahogy a sor elejére kerülven, méltányos sorrendben, logikusan végezhesen, vihesse véghez az egészet. Még ha okos, akkor sincs ideje. Hanem mindig ott fog neki, ahol éppen van. Őt az idő a résig viszi, s ott rohamra vezet, beveti, begyömöszöli - élve vagy halva: törjön csak át!

A történelem ilyenén jellegű nyomása alatt nagyjából kétféle álláspont idvezíthet: 1) hibátlanul megőrizni a tartást, a személyest, ennek összegeképpen a közöset, mondván: megőrizni a hazát, annyi, mint megőrizni magunkat; a kockázatnak, önfeláldozásnak semmi értelme. Ez lesz a megőrzés sikerének egyetlen mércéje: a folytonosság. És 2) arra koncentrálni, hogy túlélni lehessen bármiáron, bármilyen erkölcsi-anyagi veszteséggel.

A lexikonokban, kézikönyvekben "erdélyi tudós pap, az unitáriusok első püspöke", ki született Kolozsváron 1510-ben, meghalt a dévai várban 1579-ben. Azok világtörténelmi fajtájából való volt, akik nem azonosították az ügyet a testükkel, s ennek megtörését elkerülendő, nem hoztak szégyent, bajt amarra. Nem habozott, mikor személyes fizikai vagy morális kényelme s a cél között esett a választás. Már csak azért sem azonosította az ügyet tulajdon személyével, mert ennek elbukásával végig számolnia kellett. Lévéen ez az egyetlen szféra, ahol igazának mindenhatósága is természetszerűleg tehetetlen.

A korban meglátott, a korból kiértett álláspontja (a tordai országgyűlésen a világtörténelemben először - s itt mégsem a copy right a fontos, nem is nagyon vevődik észre szülőföldjének eme világtörténelmi áldottsága és megtiszteltetése - nyilatkozta ki a lelkiismeret szabadságát) a nagy haladóké, akik megingathatatlanul hittek az igazolásban, soha nem tulajdon érdekükben, hanem mintegy ama természettudósok megszállottságával, akik minden vitán felülnek tudhatták már, amit felfedeztek az értelem személyes kulcslyukán keresztül az ember igazi szerkezetéből, mely igazi méreteiben és arányaiban még ma is csak fel-feldereng.

(1979. XII. 25.)

“... hogy szabadság legyen.”

Az embernek emberi méltóságából fakadó örök vágya az, hogy szabad legyen: szabadon cselekedjék, szóljon, gondolkodjék, éljen. Kell a szabadság ahhoz, hogy az ember önmaga lehessen, értékeit kibontakoztathassa, s egész emberként kapcsolódhassék be abba az alkotó tevékenységbe, amelyre Isten teremtette, s amely arra hivatott, hogy magasabb rendűvé tegye az életet.

Ha a múltba tekintünk, könnyen esünk abba a tévedésbe, hogy a szabadság érvényesülése szempontjából elítéljük a történelem kódében lassan elhomályosuló évszázadok nemzedékeit. Pedig az a (rész)szabadság, amelynek áldott fényében ma sütkérezhetünk, az ők küzdelmének, bölcsességüknek, bátorságuknak, áldozathozataluknak megteremtett gyümölcse, amelyet hivatottak vagyunk érlelni mi és a minket követő nemzedékek is.

A szabadság, a szellem-, a gondolat-szabadság vajúdásának lehet tanúja az, aki a XVI. század történetét lapozza. “Csak egy XVI. százada volt az emberiségnek, s ez a század a reformáció százada.” A reformációé, amely a hit és a hívő gondolkodás nagyszerű egyéniségeinek egész sorát adta, teremtette meg: Erasmust, Luthert, Kálvint, Melanchtont, Zwinglit, Bézát, Szervétet, Gentile-t, s szűkebb hazánkban Honteruszt, Kálmáncsehit, Méliuszt, Heltait. Közöttük foglal helyet s közülük emelkedik ki egyházalapító püspökünk, Dávid Ferenc. Ő a XVI. század jellegzetes erdélyi egyénisége. Itt született a részben századok, részben magyarok által lakott “kincses városban”, Kolozsváron. Származása magán hordozza a többnemzetiségű Erdély jegyeit. Így pl. a családi körből, gyermekkorából a két nyelv ismeretét hozza magával. Ezekhez járul még a korabeli műveltség egyetemes nyelve, a latin. Kolozsvár lehetőséget nyújt arra, hogy belekóstoljon a művelődés, tanulás alapját biztosító iskola világába. Miután a hazai iskolák lehetőségeit kihasználta, a kor szokásának megfelelően, külföldre ment tanulmányai folytatására; Wittembergbe, amelynek egyeteme akkor a szabad gondolkodás bölcsője volt. Innen a megújult vallásos gondolkodást, a reformáció szellemét hozta magával. Közel hét évtizedes életútja követi a reformáció történetét, amelynek lelkes igazságkereső törekvéseinek maga is alkítója, formálója, irányítója, meghatározója lett.

Életútját, természetesen, befolyásolták a történelmi körülmények, amelyekben élt (1510-1579). A török birodalom hatalma tetőzik (1526). Mátyás király egykori szervezett, egységes országa megrendült, s széthullott (1541). Szapolyai János, aki még egy utolsó erőfeszítést tett arra, hogy megtartsa az egységet, meghal, s II. János néven gyermekkirály örökli a trónt: János Zsigmond, aki azonban kénytelen megelégedni a függetlenné válás folyamatát élő erdélyi fejedelemséggel, amelyet kezdetben a két nagyhatalom között egyensúlyozó “György barát” (Martinuzzi) kormányoz, s a fejedelem csak ennek halála után veheti kezébe a hatalmat. A reformáció behatol Erdélybe, de szabad

területet tulajdonképpen csak János Zsigmond fejedelem gondolkodásmódjának köszönhetően nyert, annak a gondolkodásnak az eredményeként, amelyet maga a fejedelem így fogalmazott meg: “A mű birodalmunkban, miképpen arról országvégtés is vagyon, mű azt akarjuk, hogy szabadság legyen”.

A szellem, a gondolat, a szó, a lelkiismeret szabadságának fáradhatatlan, retenthetetlen, meghátrálást nem ismerő

JÁNOS ZSIGMOND.
(1540–1571.)

harcosa volt egész életében első püspökünk, Dávid Ferenc. A reformáció minden szakaszán átment. Előbb lutheránus, majd református s végül unitárius püspök. Életcélja az igazságkeresés volt, amelyről tudta, hogy csak fokozatosan érhető el. “De ez mostani időben is szükség meglátni, miképpen vigyön ki az Úristen minket a lelki Babilonból, tudniillik lassan-lassan az gyenge dolgokról az vastagságra, az kicsinyektől nagyobbakra, az végéről az eleire hoz minket, mert mind régtől fogva ilyen rendet tartott ebben az Úristen.” Hitviták türelmetlen harcai, vallásuk miatt üldözött emberek sorsa, gúnyos, fenyegető irások megjelenése, Genf mellett a Szervét Mihály alatt felcsapó máglya lángjának fénye (1555), Bernben a Gentile Bálint fejét vevő hóhérbárd kegyetlen, tompa koppanása, Egri Lukács kivégzése figyelmeztették Dávid Ferencet arra az igazságra, hogy a gondolkodás fokozatos fejlődéséhez elengedhetetlenül szükséges a szabadság. Az, hogy az emberi goldolkodás szárnya-

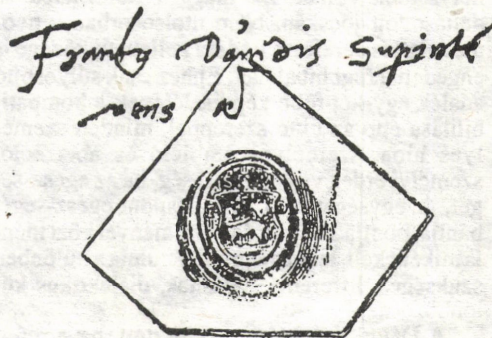
lását ne kösse gúzsba kötél, ne függjön felette lesújtani kész pallas, ne csiholjon alatta senki pusztító, lángra lobbanó tüzet, ne őrizze börtönőr, mert mindez csak áldozatokat eredményezhet, csak késlelteti az igazság napfényrekerülését, azt megakadályozni úgysem tudja, s az erre való törekvés jogtalan. “A világnak nincs semmi oka (joga) azok ellen támadni, kik az eltemetett igazságoknak a sötétségből előhozásában fáradsz.” A gondolkodás minden embernek Istentől kapott joga, a hit minden embernek személyes ügye, amit csak saját lelkiismerete, meggyőződése irányíthat. Így jutott arra a következtetésre, hogy az igazság megismeréséhez biztosítani kell a szellem szabadságát. Nehéz küzdelem árán hazájában s Európában is először, példamutató módon, sikerült 1568-ban a tordai országgyűlésen ezt a szabadságot törvénybe iktatni: “... midőn helyökön a prédikátorok az evangéliumot prédikálják, hirdessék, ki-ki az ő értelme szerint, és az község, ha venni akarja, jó, ha nem pedig senki kényszerítéssel ne kényszerítse... de oly prédikátort tarthasson, az kinek tanítása ő nékie tetszik. Ezért pedig senki az szuperintendensök közül, se egyebek az prédikátorokat meg ne bánthassa, ne szidalmaztassék senki az religióért senkitől... mert a hit Istennek ajándéka...” A türelem s a szabadság szelleme hatja át ezt a törvényt, amely emberi életeteket s emberi közösségeket mentett meg, gátat vetve a nyílt vallásüldözésnek Európának ezen a talpalatnyi földjén.

Dávid Ferenc életpályájának ez az egyik legragyóbb eredménye, amely minden, a szabadságot őszintén szerető ember részéről elismerést érdemel.

Ma mi, unitáriusok hitünket két erős pillérre építjük: “Az Úr a mi Istenünk egy Úr”; és: Jézus a mi eszményképünk s az ő követése mindenki számára lehetséges. Ezen alapokat Dávid Ferenc helyezte hitünk épületének szeguletkövévé. Ezt köszönjük meg mi, amidőn reá emlékezünk.

Szögesdrótokat szétszaggató, vasfüggönnyet megszüntető, testvéreket elválasztó falakat ledöntő, emberi jogokért küzdő, áldozatokat hozó mai világunkban kitartást, erőt, bátorságot s reményt adón ragyog felénk a történelem kódén keresztül is nagyszerű alakja, bizonyosságaként annak, hogy érdemes a szabadságért tenni, küzdeni, élni s áldozatot hozni, mert az emberiség egyik legnemesebb vágya az: “... hogy szabadság legyen”.

SZABÓ ZOLTÁN

Dávid Ferenc aláírása és pecsétje.

DÁVID FERENC KEREK KÖVE

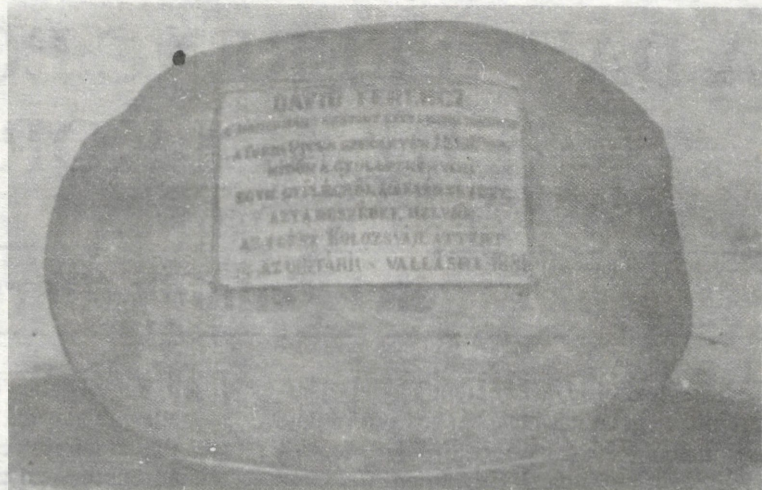
A kolozsvári unitárius templom oldalsó bejárati terében 1884-ben egy kerek követ helyeztek el, amelybe márványtábla van beágyazva a következő szöveggel:

“DÁVID FERENC

a hagyomány szerint ezen a kövön tartotta
a Torda Utcza szegletén 1568^{ban}
midőn a gyulafehérvári
egyh. gyűlésről hazaérkezett,
azt a beszédet, melyre
az egész Kolozsvár áttért
az unitárius vallásra. 1884”

A kő a földtani szakirodalomban jól ismert, “feleki konkreció”, formája nem szabályos, hanem lapított gömb, akárcsak a Föld. Míg vízszintes átmérője 131 cm., addig függőleges tengelye csak 88 cm. Egyenlítői kerülete 374 cm. A kő tetőrésze eléggé lapos, valósággal felkínálhatta az alkalmas beszéd vagy szónoklat tartására, mellyel vallásalapítónk élt is. Így egy jelentős unitárius ereklyével állunk szemben, melynek elhelyezése a templom belső területén mindenképpen szerencsés és méltó a hagyomány szerinti esemény nagyságához.

Ezek után szóljunk egy pár szót a messze földön híres feleki gömbkövek elterjedéséről és keletkezésük földtani körülményeiről. A Kolozsvár környékét járó természetjárók jól ismerik azokat a gömbök felhalmozódásokat, amelyek a Feleki gerincről eredő patakok és vízmosások medreiben találhatók. A gerinc északi oldalán a Zavaros, a Békás, a Borhánics, a Plecska és a Gorbó, míg a déli oldalon a Medve-árok és a

Malom patak gömbkövei ejtik ámulatba az arrayárót. Ezek a kövek egytől-egyig homokkő-konkreciók és nem a víz által való görgetés formálta őket, mint ahogy egyesek hiszik. A konkreciók nagy száma és számos példány meglepő közel szabályos gömbalakja kapcsán a Feleki hegy európai hírnévre tett szert. B r a s s a i S á m u e l, az utolsó magyar polihisztor, a Feleki gerincen tett egyik sétája után a következőket írja: “Midőn az öklömnyi nagyságú gömböktől a félölnyi átmérőjűekig különböző porondköveket, melyeket feleki köveknek hívnak, látjuk: akaratlanul is eszünkbe kell jutni a természet művészetének”. J ó k a i M ó r szintén meglátogatta a feleki híres köveket, melyeket “kőgombócok”-nak nevez. Rajzot is készít róluk. Ezeket a különös földtani képződményeket sok esetben a patakmedreken kívül, a leledők és a kaszálók területén is megtaláljuk. Konkreciók területek hazánkban még vannak (Segesvár, Százkézd, Mirkavásár, Slătioara), de egyiknek a képződményei sem léphetnek a felekiek nyomába!

Az Erdélyben található összes gömbkövek a felső miocén időszak szármáciai emeletének homokrétegeiben keletkeztek, litogenezis útján. Ahhoz, hogy vázolni lehessen a gömbkövek keletkezésének módját, szükséges a szármáciai korszak ősföldrajzi képének az ismertetése. Abszolút időben 15-20 millió évvel kell visszatekintsünk, a geológiai tegnapelőttbe. Ekkor a Kárpátok láncát már felgyűrődött, de a hegység külső- és belső felén tenger hullámozott. A geológiában a Kárpátokon belül maradt tengert Pannon, - míg a külsőt Pontuszi tengerek nevezzük. Épp a szármáciai idő az, amikor ezek a tengerek elsekélyesednek, kiédesülnek és tavakká darabolódnak. A Gyalui havasok és a Bihar-hegység szigetként emelkedett ki ebből a tengerből, - innen származik az Erdélyi Sziget-hegység elnevezés. Ilyen ősföldrajzi körülmények között az Erdélyi medence peremterülete, tehát Kolozsvár és Torda vidéke is a Gyalui havasok területéről beömlő bővízű folyók deltavidékévé változott. A szármáciai homokok tengerparti képződmények, melyeket a Feleki gerincen jól megfigyelhetünk. Szembeölő a homokszemcsék nagyságának változása Györgyfalvától a Szelicsei Magura területéig. Itt már nem homok, hanem görgetett kavicsok jelentkeznek. A sekélyvízű partmenti homokokba és kavicsokba árvizek alkalmas kisebb-nagyobb mészkő- és márgadarabok is beágyazódtak. Miután a terület szárazföld lett a Pliocénben és beerdősült, megkezdődött a gömbkövek összecementeződése. A rothadó avarrétegen áthaladó, széndioxidban feldúsult, beszivárgó vizek kémiai reakcióba léptek a kalciumkarbonát tartalmú kőzet darabokkal, így kötőanyag-massza jött létre, amely sugárirányban összecementezte a homokot. A sugárirányban - tehát a magtól kiindulva minden irányban - való növekedés következtében a konkreciók többsége gömbalakú. Közepükben mállott magot találunk, innen indult ki a cementező anyag. Erről meggyőződhetünk, ha szétörjük a konkreciókat.

Ilyen D á v i d F e r e n c kerek köve is, a botanikus kert Cigány patakának a medrében található konkreciókkal együtt. Hogy kerülhettek ezek a gömbkövek városunk területére, messze a szármáciai anyarétegektől? Ma már elfogadott az a vélemény, hogy a gömbkövek vándorlásának az oka a földcsuszamlások sokasága. Ezeknek szakadásai sok gömbkövet hoztak a felszínre (Felek alatti szakadás, Sárosbükk), ugyanakkor a lesuvadt rétegek magukkal hozták a köveket is. A földcsuszamlások a Feleki gerinc mindkét lejtőjén gyakoriak. Itt azonban nem napjaink földcsuszamlásaira kell gondolnunk, hanem a negyedkori eljegesedés utáni (Post Würm) hatalmas lejtőfolyamatokra. Ekkor kerülhetett a kolozsvári unitárius templomban őrzött kerek kő is a “Torda Utcza szeglete” környékére, mintegy 2 km. távolságra a szálban álló szármáciai rétegektől. A Post Würm abszolút ideje 12-14 ezer év. A kő finom szemcsézettű homokja arra utal, hogy a Felek község alatti “Deasupra Ripei” határrészről származik, innen csúszott le Kolozsvár területére.

AJTAY FERENC

Molnos Lajos

Dávid Ferenc utolsó monológja

... én, Isten akaratából Dávid Ferenc,
amiként foszlott burkát ősszel a dió,
elhagyom a gyarló test páncélját-börtönét.
Már nem hallom a falrakó tizenkét mesterek
kétségbeesett és dühödt szűköléseit,
sem pedig ama szerencsétlen áldozat-asszony
egyhangú sirdogálását, csendes sóhajait
végtelen hosszú napokon, meggyőző
nehéz éjeken.

Ki végképp szabaddá lenni készül,
azzal a Végtelen társalog,
s a Nagy Ismeretlen tájai terülnek el
megfáradt látása előtt...

Számot adni most arról, mi végre voltam
e földi futásban, s mivégre levék az, aki
levék? - aligha tartozik énréám.

Lesz, aki megítélje sorsomat s jobban,
mint ezerszerte-ezer bírák s prókátorok:
az Úr, akinek kegyelméből, és ti, akiknek
akarattyaiból voltam, aki levék.

Enmagam méricskélésével én sohse fáradozék,
így hát most sem teszem. Nem a fának dolga
az, hogy megítélje gyümölcseit. A fának
dolga az, hogy megteremje azokat.

Hogy jó volna élni még egynéhány éveket,
s lehetett volna is?

De mi dolga a diónak, kérdezem,
ha itt már a termést-begyűjtő őszidő?! -

Lelkem a Végtelennel társalog, a Nagy Ismeretlen
tájai már e komor négy fal között, amely
testemnek börtöne, lelkemnek edzeje volt,
miközben ama áldozatos asszony mondikálását
hallgatám, s aki többé nem szól már énnekem -
Mert én, Dávid Ferenc, az egy igaz Isten nevében
most íme, végképp szabad leszek,
miként sarló nyomán, nyári hajnal hús templomában
a megnyugodott súlyos kalász...

Kolozsvár, 1990. december 4-5.

A DÁVID FERENC EGYLET IFJÚSÁGI KÖRE

az Erdélyi Fiatalok tükrében

“A kolozsvári Dávid Ferenc Egylet Ifjúsági Köre megalapításának 30 éves évfordulója alkalmából - olvasható az *Erdélyi Fiatalok* 1930. évi 5. számának *Egyesületi Élet* című rovatában - május 9-én este szépen sikerült emlékünnepelejt rendezett...” A DFEIK három évtizedes tevékenységéről Gyallay-Pap Zsigmond beszélt (elnöki minőségben), novellát olvasott fel Szabédi László (akkor még Székely László néven), a fiatal műkedvelő színjátszók bemutatták Szent-Iványi Sándornak, a *Tizenegyek* novellistájának *A nagy próba* című darabját.

E - korántsem önkényesen - kiragadott egyleti hír kapcsán mindenekelőtt azt kell elmondanunk a mai olvasóknak, hogy a két világháború között alakult első diák-egyesületek felekezeti jellegűek voltak. A református Ifjúsági Keresztény Egylet (IKE) már 1921-ben megalakult, 1927-ben pedig létrejön az Erdélyi Római Katolikus Népszövetség Egyetemi és Főiskolai Szakosztálya, valamint a Dávid Ferenc Egylet Ifjúsági Körének Egyetemi Hallgató Csoportja. A két világháború közötti ifjúsági mozgalmak spiritus rectora, Jancsó Béla (a *Tizenegyek* kiváló tollú esszéírája) ekkor még Szegeden orvostanhallgató, az ottani - főként erdélyi származású - fiatal értelmiségiek Bethlen Gábor Körében fejt ki eszméltető tevékenységet, de már tervezi (Debreczeni László vallomása szerint 1926-tól) az erdélyi ifjúság összefogását, az ehhez szükséges fórumok megteremtését.

Nemzedékből nem ő az egyetlen, aki a külföldön megkezdett főiskolai tanulmányait itthon fejezi be. Jelképes értelmű, hogy Ady Endre halálának tizedik évfordulóján (1929. január 27.) lát hozzá korábbi terve megvalósításához. A *Székelyek Kolozsvári Társaságának* székházába összehívott főiskolások és egyetemi hallgatók előtt Ady egyetemes jelentőségéről és az erdélyi ifjúsági öntudat kialakításának szükségességéről beszélt, és pedig olyan hatással - emlékezik meg róla László Dezső, az *Erdélyi Fiatalok* szerkesztője -, hogy az egybegyűltek nyomban kimondják az SZKT ifjúsági tagozatának a megalakítását. S ezzel megtették a döntő lépést a Kolozsváron akkor már nagy számban tanuló (a harmincas évek fordulóján az ezret is meghaladó) magyar főiskolások és egyetemi hallgatók vallásfelekezetek feletti egységének a megteremtése érdekében. Ezt követi a kolozsvári magyar főiskolások hivatalos egyesületének a létrehozásáért indított küzdelem, majd az új nemzedék törekvéseinek hangot adó, az anyagilag és szellemileg független *Erdélyi Fiatalok* megjelenése 1930. január 18-án.

A lap - az igazi demokrácia szellemében - úgy szolgálja az erdélyi ifjúság közös célkitű-

zéseit, hogy közben tiszteletben tartja és támogatja a felekezeti, társadalmi, művelődési stb. alapon létrejött csoportosulások autonómiáját, önszervező tevékenységét. Íme, hogyan ír erről Ürmösi Károly, a DFEIK alelnöke az 1931-32-es tanévben kifejtett tevékenységükről szóló beszámolójában: “A falubizottság tovább folytatta egyházközségeinkben a már több éves múltú vetített képek akciót, s emellett több faluban ifjúsági megbeszéléseket folytatott, s gyakorlati gazdasági kérdéseket igyekezett megoldani. E bizottságnak további munkásságát illetően megállapodtunk az *Erdélyi Fiatalok Faluszemináriumának* vezetőségével, hogy - a városi és egyházi jellegű munkát tovább is önállóan folytatva - az általános falumunka egységes irányítása és sikeres folytatása céljából e bizottság szervesen bekapcsolódik a Faluszeminárium munkájába. [...] Az intellektuel bizottság e munkaév folyamán létrehozta saját keretén belül a Főiskolás Tagozatot, és megkezdte a tagozat bukaresti csoportjának megszervezését is. A Főiskolás Tagozat bekapcsolódott a kolozsvári magyar főiskolások mozgalomba, a többi felekezeti főiskolások egyesületekkel karöltve...” (EF 1932/5. 98.).

Az idézetből kiderül, hogy a Dávid Ferenc Egylet Ifjúsági Köre olyan önszervező alakulatként működött, mely az ésszerű munkamegosztás jegyében maga is tagolódott. A *falufejlesztési* bizottság Balázs Ferenc irányításával működött, az *iparos és kereskedelmi* tagozatot Szent-Iványi Sándor vezette, a *leánybizottság* élén Gyergyai Judit állt, az *értelmiségi* tagozat pedig Mikó Imre feladatmeghatározó célkitűzései alapján dolgozott.

Nagyon lényeges, hogy a DFEIK minden évben ifjúsági konferenciát tartott, s ezekről az EF élményszerű és dokumentumértékű beszámolókat közölt. Az 1930. augusztus 28. és szeptember 1. között Nagyajtán megtartott konferencia például elhatározta “egy ifjúsági daloskönyv szerkesztését, melyben új egyhá-

zi dalok mellett főleg Bartók-Kodály-gyűjtésű népdalok szerepelnek” (*Ifjúsági daloskönyv* címmel jelent meg 1931-ben Balázs Ferenc, Mikó Imre és Szent-Iványi Sándor gondozásában); célul tűzte ki, hogy foglalkozik “a regátba szakadt unitárius fiatalokkal; kirándulásokat rendez, melyeknek célja a vidék és a népművészet megismerése; a *Kévekötés* című ifjúsági lapot továbbra is ki fogja adni; országos vetített képek akciót rendez; népfőiskolászertű téli kurzusokat tart falusiaknak”. Csak ezen a konferencián Balázs Ferenc négy, különböző témájú előadást tartott! Innen sem hiányzott *Tizenegyek*beli társa, Dobai István. Mikó Imre a lap 1931. május-júniusi számában arról számol be, hogy “Székely legények hordozták faluról falura az ifjúsági kör két mozi- és egy diapoziatív gépét, és az egyes előadásokon a pap vagy a tanító olvasta fel a kísérő szöveget (Balázs Ferenc munkáját - Cs.P.), vagy látták el kommentárral az előadást. Így, november-től márciusig, mintegy száz faluban 167 mozgóképes és 67 állóképes (összesen 234) előadást rendezett az ifjúsági kör. A képsorozatok és filmek részben általános ismeretterjesztő (repülés, méhészet), földrajzi (Amerika, India, Japán), egyházi (Dávid Ferenc és kora), erdélyi (Székelyföld, Torockó) és tréfás (Lúdas Matyi) jellegűek voltak, amikhez még egy-egy filmdráma (Sztrogoff Mihály utazása) járult. A vetítések tiszta jövedelméből jelent meg a *Kévekötés* című falusi ifjúsági folyóirat 20 oldalas nagy száma...”

Az 1931. augusztus 20-24-én megtartott nyáradszentlászlói konferenciáról Cseke Péter orvostanhallgató - jelenleg nyugdíjas főorvos és unitárius egyháztanácsos - számol be, az 1932. augusztus 12-16 között megtartott homoródkarácsonyfalviról pedig Kovács Domokos szól. Balázs Ferenc ezeken is szenvedélyes előadó, a gazdasági világválság idején a szövetkezeti eszmét hirdeti, ennek a gyakorlati megvalósítását tekinti követendő útnak. A DFEIK Főiskolás Tagozata 1934-ben művelődéstörténeti előadásorozatot indít, és ugyanakkor cserkészcsapat megszervezését tervezi. A folyóirat 1934/IV. számában Tonk Emil - később neves gyermekgyógyász-főorvos Kolozsvárt - arról tudósít, hogy az EF szervezésében minden vasárnap tudományos és művelődési program zajlik le az Unitárius Kollégiumban. Fokozódik az érdeklődés a magyar irodalom és a néprajz iránt. Ugyanakkor a jogi, orvosi, szociológiai kérdések megvitatása is mind nagyobb visszhangot kelt.

Az *Erdélyi Fiatalok* már első számától kezdve rendszeresen tudósít a Dávid Ferenc Egylet Ifjúsági Köréről. A szerkesztők figyelme nyolc éven át lankadatlan. A DFEIK-ről ugyanis az 1937-es évfolyam első számában jelenik meg az utolsó életjel. Az *Erdélyi Fiatalok*ban - de nem a *Kévekötés*ben. E sorok írója voltaképpen nem is akar mást, minthogy eszmefuttatásával és idézeteivel a *Kévekötés*re irányítsa a figyelmet. Reméli, hogy a kolozsvári bölcsészkaron nemrég, 1990. november 23-án újjá indult sajtótörténeti kollégium teológus hallgatói között akad majd jelentkező, aki a *Kévekötés* monografikus igényű feldolgozását választja államvizsga dolgozata tárgyául.

Feleki gömbkövek

CSEKE PÉTER

Ez a középkori vár különösen azért érdeklő az unitáriusokat, mert 1579-ben itt halt meg Dávid Ferenc, egyházunk alapító püspöke.

A vár története az őskorba nyúlik vissza. Dáciai uralmuk idején a rómaiak szállták meg, erről rendkívül gazdag leletanyag tanúskodik. A hegy szinte szabályos alakja és tetején az enyészettel hősileg küszködő vár a nép képzeletét is megragadta. Tündérek s óriások hajigálózta a magas hegyek és rianó mélységek felett. Egyik népballadánk Kőműves Kelemen alakját kapcsolja ide. A várat oklevélben először 1269-ben említik. Királyi vár volt kezdetől fogva. Gazdáit 1308 óta ismerjük. 1333-ban Miklós, Hunyad megye főispánja birtokolta. 1453 előtt Szilágyi Mihály, Hunyadi Mátyás nagybátyjának birtoka. V. László a hozzátartozó 56 faluval együtt Hunyadi Jánosnak adta. Ettől kezdve 1504-ig, Corvin János haláláig a család birtokolta. A mohácsi vész után 1529-ig Ferdinánd híve, Perényi Péter vajda tartotta kezében, de ekkor Szapolyai János birtokába került. Amikor 1539-ben, a váradi egyezség után egy évre, megnősült, feleségének, Izabellának adta jegyajándékul. A közeli Szászsebesen halt meg 1540. július 22-én; Déva várában feküdt három hétig ravatalon, és innen vitték Székesfehérvárra eltemetni. Izabella 1541-ben kisfiával, János Zsigmonddal a dévai várban is lakott. Innen és Gyulafehérvárról vezette egy ideig az országot Martinuzzi Frater György. 1551-ben a vár Ferdinánd kezére jutott. 1566-ban, Izabella és János Zsigmond visszatérése után Déva vára ismét birtokukba került és maradt egészen a család kihaltáig.

A vár 1581-ben Báthori Kristóf adomá-

Rövidített szöveg

DÉVA VÁRA

nyaként Geszthy Ferenc későbbi kormányzó lett. 1605-ben, Bocskay István idejében mondták ki, hogy a vár nem lehet többé magánkézen. Bethlen Gábor után unokaöccsége, az ifjabb Bethlen Istváné lett Déva vára, aki itt élt hitvesével, a híressé lett Széchy Máriaival ("Murányi Vénusz"). I. Rákóczi György sokat építkezett a várban; a déli részben levő kerek bástyát ő építtette. 1648-ban Barcsay Ákos, Hunyad megyei főispán lakott a várban. Apafi Mihály fejedelem idejében jórészt börtönnek használták. Ekkor kezd romlodozni. A kuruc mozgalmak után Steinville tábornok, katonai kormányzó nagyszabású építkezéseket végeztetett. A várat a Vauban-rendszer elvei szerint átalakította a kor hadászati kívánalmainak megfelelően. Fent a vártetőn, a nyugati oldalon ágyúkilövő állásokat készíttetett, amelyek ma is jól láthatók. Erre a tervszra terveztek 1910-ben a Dávid Ferenc- emlékkápolna építését.

1733-ban a Haller család birtokába jutott a vár. Bár magántulajdon, mégis császári katonaság őrködött benne. A vár 1752-re elveszíti hadászati jelentőségét.

1784-ben, a Horea-felkeléskor ide menekültek a nemesek. 1800-ban hivatalosan

is megszüntették a vár katonai jellegét. Felszerelését elárverezték, de a sors még egyszer meghosszabbította az erődítmény életét. Már omladozott, amikor 1817-ben I. Ferenc meglátogatta a várat. A düledező sásfészek megragadta érdeklődését és elrendelte védelmi állapotba helyezését. A legelső kapun látható felirat örökíti meg ezt a tíz éven át folyó javítást.

1848-ban császári katonaság, 200 főnyi őrség volt benne. Éppen 1849. augusztus 13-án, a világosi fegyverletétel napján az osztrákoktól feladott vár kisszámú honvéd őrségével együtt robbanás következtében levegőbe repült. A robbanás a vár keleti felét teljesen megsemmesítette, a többi részét pedig romba döntötte. Legépebben a vár délnyugati része maradt. Az itt levő ciszterna és a mellette levő tágas raktárhelyiségek boltozatai ma is állanak. Itt javították ki 1910-ben az egykori víztárolót, majd ellátták ráccsal. Itt helyezték el a Dávid Ferenc - emléktáblát. Ma is ott van az újabban emelt emlékmű, hirdelve a törhetetlen lelkű egyházalapító dicsőségét.

Emlékezzünk a meggyőződésért halált vállalórra saját szavaival:

"Semmilyen álca sem őrzi meg azt ami csalfa alakban

Él, mert fényre viszik a tudományos idők.

Hogyha a tűz fellángol, elégeti könnyen a szalmát,

Az Úr útjainak ellen senki sem áll.

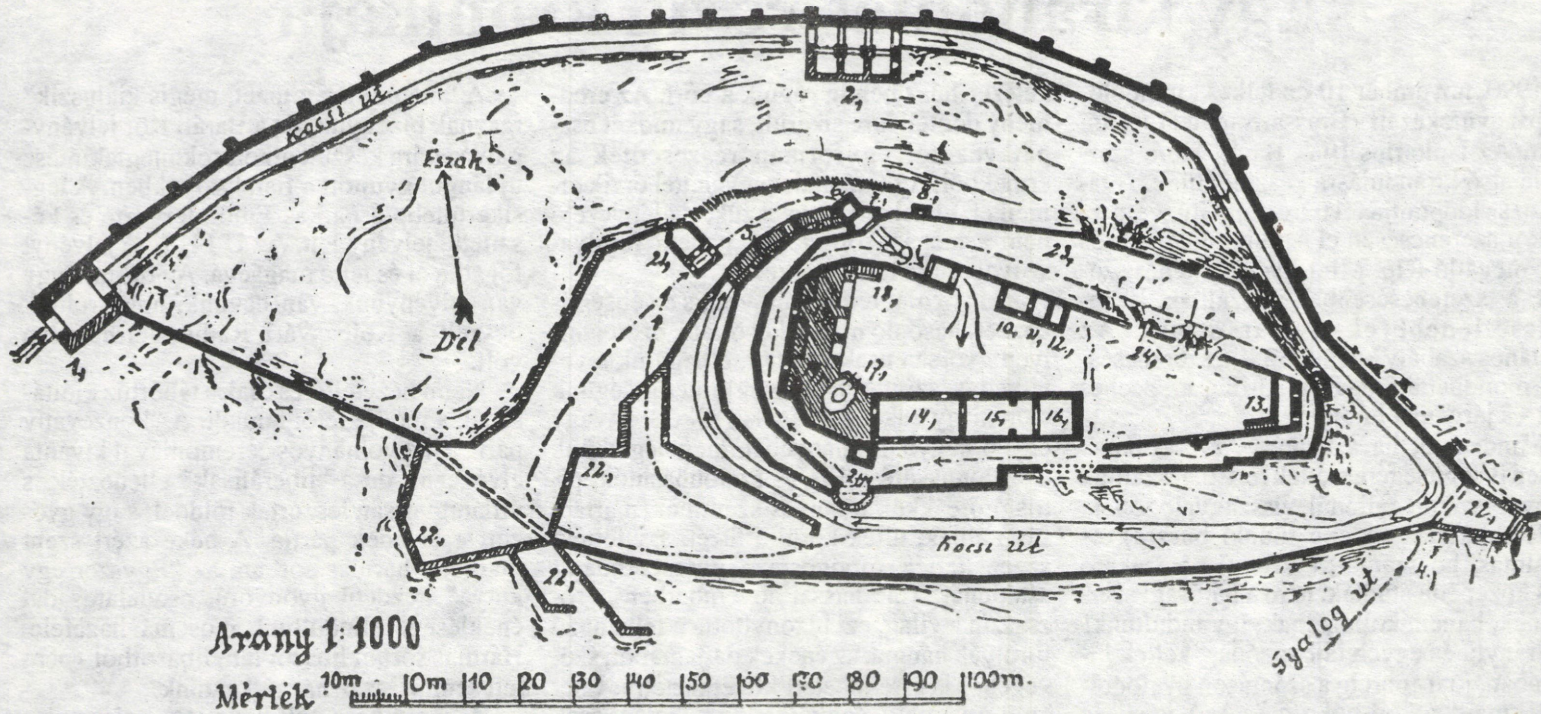
Aki tud, az nem tágít, felfedi az ige titkát,

Am aki gyorsan ítélt, az vesztébe rohan"

Régi népballada asszonyi test kötő anyagával teszi idővel dacolóvá az épülő dévai várat. Dávid Ferenc hite követőit edzi idők hőseivé.

Dr. LŐRINCZI MIHÁLY

A dévai vár alaprajza. Rajzolta: Szinte Gábor.

Magyarázat: 1., 2. Bethlen-kapú. 3. Csigalépcső. 4. Kiskapú a gyalogjáróknak. 5. Dobogó. 6. A felvonó-híd pillére. 7. A felvonó híd bástyái. 8. Őrtorony. 9. A belső-, vagy főkapú. 10. Őrszoba. 11., 12. Konyha, kamra. 13. Pince. 14., 15., 16. A palota és mellékhelyiségei. 17. Ciszterna. 18. Lépcső a váríokra. 19. Az öreg ágyúk helye. 20. Bethlen-bástya. 21. Kaszamáta. 22. Ágyútelepek. 23. Az igás fogatok és barmok helye. 24. Az 1849-ik évi robbanás helye. — Szinte szerint a 10. számú őrszoba, vagy annak mellékkamrája (11–12.) volt Dávid börtöne. Mások szerint a 17. sz. ciszterna.

Szombaton, 1990. november 3-án az unitárius énekeskönyv 193. énekével nyitotta meg második gyűlését az alig két hete megalakult UNITÁRIUS IFJÚSÁG BARÁTI KÖRE.

A gyűlés első felében Kovács Sándor III. éves teológus felolvasta a Bibliából a Préd 12,1 versét, valamint 1Jn 4,7 versét. Ezek a versek képezték az összejeövetel alap gondolatát.

Ezt követően beszámolót hallhattunk az október 20-án, Brassóban megrendezett ifjúsági találkozóról.

Majd visszatekintettünk az unitárius ifjúsági körök és ezek tevékenységének múltjára. Kovács Sándor említést tett az 1900. november 24-én alakult kolozsvári ifjúsági körrel, és felelevenítette az unitárius ifjúsági lap (Kévekötés) múltját. A múltbeli utazás befejeztével, javasolta a kolozsvári ifjúsági szervezet megalakulása 90 éves jubileumának a megünneplését, 1990. november 25-én.

A szép számmal megjelent unitárius fiatalság ismerkedni kezdett egymással. Szó szót hozott, és több kérdés került a felszínre: legyen-e jelvénye az Unitárius Ifjúság Baráti Körének, és milyen legyen az; miként lehetne megszavazni egy pénzalap létrejöttét?

Egyelőre az utóbbi kérdés megválaszolatlan maradt. Ami a jelvényt illeti: mindenki jónak látta az elkészíttetését. Ezért ezen a héten ötleteket várnak a kör tagjaitól.

Török István V. éves teológus javasolta egy kirándulás szervezését a következő hét végére. Az ifjúság lelkesedéssel fogadta e javaslatot, és úgy döntöttek, hogy november 10-én a bükki erdő költői szépségű táját tekintik meg.

Végezetül népdalokat énekeltek és tanultak az egybegyűltek. Ez a közös éneklés és dal-tanulás nagyon hasznos és sokszínű, mivel az ország több tájegységének képviselői találkoznak ezeken a baráti összejeveteleken.

A népdalokról a vallásos énekekre tértek át az ifjak. Záróéneként felcsendült a Szívemet hozzád emelem című zsoltár.

Kívánjuk, hogy még nagyon sokszor halljunk hírt az Unitárius Ifjúság Baráti Köréről. Isten áldását kérjük tevékenységükre.

Ezúttal is szeretettel hívják és várják a kolozsvári vagy Kolozsváron tanuló ifjakat ezekre az összejevetelekre.

Maksay Mária-Magdolna

Egy kirándulás rövid krónikája

1990. november 10-én lelkes kiránduló-csapat gyülekezett a Brassai Sámuel Líceum előtt. Az Unitárius Ifjak Baráti Köre szervezte első kirándulásra készülődünk. A találkozás időpontja fél tízre volt kitűzve, s tíz órakor szerencsésen el is indultunk a 46-os buszmegálló felé. Mint ilyenkor lenni szokott, a szerencsésebbek fölszálltak, a szerencsétlenebb(ek) lemaradt(ak). Az általános szabály bevált. 32 ifjú szerencsésnek mondhatta magát, a 33-dik, az peches volt - a járgány elindult...

Minden jó, ha a vége jó, a 33-diknak ketten is segítségére siettek (értsd: leszálltak a következő megállónál, visszagyalogoltak, és fölsegítették az épp induló buszra), és hatalmas, hosszantartó, szűnni nem akaró taps közepette átadták, nem a hatósági szerveknek, hanem kollégáinak. Így indultunk!

Iránytű és egyéb tájékozási kellék hiányában, jó tíz percig a szántáson gyalogoltunk, majd árkon-bokron (a szó igazi és nemes értelmében) s néhány szeméttelen átévickélve, megérkeztünk egy tág, két főtáborral megjelölt térre. A labdarúgás rajongói mindjárt csapatokat választottak, s

kétszer-húsz percig rúgtuk a bőrt. Az eredmény döntetlenre sikerült, s így midkét csapat vezetői egyformán részesedtek az érmekből. A díjazottak kegyelettel őrzik érmeiket. Itt kell megjegyezzük: a játékvezető nem a megszokott sípjal, hanem furulyaszóval "fújta le" a mérkőzést.

A hangulat rendkívüli volt, s az éhség is kezdett hasonló méreteket ölteni, ezért amilyen gyorsan csak lehetett, elhagytuk a vetélkedés színterét, és végkimerültségünk előtt nagy tüzet raktunk. Ökör vagy egyéb négylábú hiányában megelégedtünk a szalonnasütéssel is. A szalonnasütők, pirosuló orcákkal, könnyes szemmel (marta a füst) állták, ülték körül a tüzet, s sütötték, szeszesítették ropogásra a nyársra húzott szalonnát. Tele hassal novemberben is rózsaszín a világ, ezt bizonyította a felhangzó furulyák hangja, az énekek dallamából, szövegéből is erre lehetett következtetni. Énekeltek, majd énekelgettünk, aztán csak daloltak és a végére már csak dúdolgattak. Bármilyen rózsaszín is volt a november, a tűz kialudt, s a hazafelé készülődés gondolata egyre gyakrabban fellobbant.

A "megrakják a tüzet, mégis kialuszik" igaznak bizonyult, de a Baráti Kör jelvény-pályázatára készült alkotások megtekintése új lángot gyújtott a fiatal szívekben. A legsikerültebb a Farkas Emőd tervezte és készítette jelvény lett. Az UIBK e jelvényt fogadta el és tette magáévá. Az öröm, hogy van jelvényünk, van nevünk, hogy rólunk beszélt a Kolozsvári Rádió, leírhatatlan volt.

Némi nézeteltérés csak a tábor tüz kioltásának a módja felől támadt. A "konzervatív párt" a hagyományos ceremóniával kívánta elvégezni, de a "liberálisak" ellenezték, s villámgyorsan leszórták földdel, s így győzött a haladók pártja. A béke azért szent maradt - hármassorban, az "Egyszer egy kutya" kezdetű gyönyörű, csodálatos dal éneklésével elindultunk, most már hazafelé. Hármassorból libasor lett, libasorból - nem lett semmi, azaz hazaérkeztünk.

A búcsú nem volt könnyes - sziasztok - csütörtökön a templomban találkozunk..

Kovács Sándor
III. é. teológus

Látogatóban

Az újrainduló önképzőkör tevékenységének szép megnyilvánulására került sor 1990. november 24-25-én. A küüllödombói ifjúság és lelkész meghívásának eleget téve, meglátogattuk az egyházközséget. Látogatásunk legfontosabb célja az ifjúsági szervezetek közötti kapcsolatfelvétel, az egyházközség életének és főleg ifjúságának megismerése volt. A dombói ifjúsági szervezet tekintélyes múltját és élő hagyományait tekintve, ez az ismerkedés a múltat és a jelent egyaránt érintette.

Az alkalom jelképes: Dávid Ferenc halálának emlékűnepe. Egyházalapítónk szellemének felidézése elmélyítette bennünk azt a tudatot, hogy múltunk és jelenünk kötelességünké teszi önmagunk és egymás megismerését. Unitárius öntudatunk megerősödésére a mai viszonyok között fokozott szükség van. A közös útkeresés, egymás megismerésének szükségessége volt az a gondolat, mely az egész találkozót áthatotta.

Az ádamosi egyházközség meghívása csak gazdagította a programot és bővítette a lehetőségeket. Szombat délután az ádamosi műemlék-templomban került sor mű-

sorunk első bemutatására. Az istentiszteleti szolgálatot Rüszt Tibor és Török István ötödéves teológiai hallgatók végezték. Az ezt követő emlékműsor kóruszámait, szavatait közös munkánk eredményeként hangzottak el. Nyitrai Csongor lelkész és a gyülekezet tagjainak szívélyes üdvözlő hangzotta el ezután. Az egyedüli kellemetlennek mondható "élmény" az ifjúság szinte teljes érdektelensége volt. Sjanos, nem volt lehetőség az ismerkedésre.

Vasárnap délelőtt a dombói templomban, népes gyülekezet előtt léptünk fel ismét. Az ifjak rövid válaszműsora tette teljessé az ünnpi alkalmat, mely mindenki számára egyedülállónak bizonyult. A helybeli ifjúsági szervezet elnöke, Márkos Csaba a vendéglátók köszönetét tolmácsolta, Benczédi Ferenc lelkész pedig egyszerű, szívhez szóló szavai az öröm és a jövőbe vetett remény érzését fejezték ki. Ez az alkalom, ez a szerény találkozó reményeink szerint egy tartós hagyományt indít el, mely egyrészt a teológiai hallgatók munkájában jelent buzdítást, másrészt az ifjúsági szervezetek életét élénkíti. Egyházi életünk gazdagítására, az unitárius ifjúság minél szélesebbkörű bevonására törekszünk.

A személyes ismeretségek, barátságok kialakulása csak hasznunkra válhat és közös jövődbeli munkánk biztosítéka lehet. Új utakra, lehetőségekre kell

figyelnünk: ezek teljesebbé, közvetlenebbé tehetik mindazt, ami egyházunk négy évszázados múltjában érték. Önképzésünk terén az ilyen lehetőségek mindig nagy lendületet adnak és egyéniségünk kimunkálásában is szerepük van.

Veres Ferenc László
III. é. teológus

SZABÉDI TEMPLOM
ÉPÜLT 1800-BAN
A TORONY 1817-BEN ÉPÜLT. JAV. 1972-BEN

Istenhez vezető szavaink

Istenünk, a szavak úgy jönnek, mint egy meglepetés, amelyet nem vártunk; mint egy valóság, amelyre nem vagyunk felkészülve; mint egy kísérő, akiben nem kételkedünk. Mielőtt imádkoznánk, tudjuk, hogy ez nem lesz igazi, Hozzád méltó imádság, mert nem vagyunk elég hívők, elég önmagunkat ismerők, elég nyitottak Irántad és embertársaink iránt, sem eléggé kitarthatók és Bennedbírók, hogy csak a csendet küldjük Feléd. Nem tudunk Hozzád méltóan imádkozni, úgy, ahogy szeretnénk.

De talán Te nem is akarod, hogy tudjuk előre, hogyan kell imádkozni. Te nem szereted, hogy a Hozzád intézett szavak a sok ismétléstől elveszítik ragyogásukat, hogy elveszítsék tartalmukat.

És mégis megpróbálunk ilyen sokat használt szavakkal közeledni Feléd, mert ez az egyetlen lehetőségünk. Utat keresünk a némaság és a szózuhatag között. Keressük az utat, és a szavak kezüket nyújtják nekünk és másoknak is, és összefogott kezeinkkel keressük a Te kezedet.

Keressük téged a Hozzád intézett szavakban, keressük Téged a Szóban. De ebben a keresésben gyakran eltévedünk. Megtörténik, hogy túl hamar érkezünk, és nem vagyunk készek fogadásodra. Vagy megtörténik, hogy túl későn érkezünk, és csak az elveszett lehetőség kétségbeesésével maradunk.

Sokszor nehezen viseljük el a szavakat, úgy érezzük, béklyót vetnek gondolatainknak, érzelmeinknek. Sokszor nehezen viseljük el embertársainkat, mert tévesen azt hisszük, hogy jól ismerve szavaikat, már őket is ismerjük. Sokszor nehezen viseljük el önmagunkat, új arcot, új életet, új ént szeretnénk. Féltünk a magánytól, néha a szavak tömkelegében is magunkra hagyatottak vagyunk, de ennek mi is vagyunk az előidézői zárkózottságunkkal, gyávaságunkkal, üres szavainkkal.

És ezekkel az üres szavakkal közeledünk hozzád, Uram. Azzal a szóval, amely nem kutat, nem magyaráz, nem mentegetőzik, mint ahogy mi, emberek használjuk egymás közt.

Tudjuk, Istenünk, Neked nincs szükséged szavakra, hogy megértsél minket. A szavakra nekünk van szükségünk, hogy megnyugtassuk önmagunkat: nem vagyunk egyedül.

Hiszünk benned, Atyánk, Te egyetlen bizonyosság a bizonytalanságban, akinek szava igazibb, mint az élet, és erősebb, mint a halál.

Nem szégyellünk Hozzád fordulni, mert Te ismersz minket, ismered az

igazságot. Vakmerőséget adsz nekünk, gyermekeidnek, hogy megközelíthessünk.

Ha szavaink méltatlanok és sebeznek, kérünk, adj nekünk újakat, ismeretleneket, a Te szavaidat.

Mert a Te szavad olyan, mint a víz. Frissíts fel minket benne, add, hogy ihassunk forrásodból.

Mert a Te szavad olyan, mint a tűz. Add, hogy megvilágítson minket, anélkül, hogy elemésztene.

Mert a Te szavad olyan, mint az ég. Meríts el benne, hogy megismerjük a láthatatlant és a végzetlent.

A Te szavad olyan, mint a Föld. Köss oda minket, hogy gyökeret verjünk, és otthon találjuk magunkat benne.

Legyen a Te igéd szánkban és szívünkben, hogy teljesítsük azt.

Ámen.

Pap Mária
I. é. teológus

Emlékezzetek...

Amikor rügyet bontott a hit s a szeretet,
amikor megtagadta az igazság a félelmet,
amikor zoltárt énekelt az értelem gyógyító szava,
amikor elhalkult a megnémíthatatlan -
Emlékezzetek...

Meddig tűrjük a ki nem mondott igazságokat?
Meddig bókolunk a hallgatás fájdalomainak, hogy
ne törjön ránk az életvállalás terhe? -
Emlékezzetek...

Volt egy ember, aki egykor kiállott értünk,
hogy ma kiállhassunk mellette...

Volt egy eszme, s néven szólított minket;
Van-e szavunk átélni emlékét,
ha nem imába szóljuk önmagunk?

Emlékezzetek...

Sándor Szilárd
II. é. teológus

Dr. Varga Béla

DÁVID FERENC ÉS AZ UNITÁRIUS VALLÁS

(Részlet)

I.

A nagy egyéniségek rendszeresen reá-nyomják bélyegüket alkotásaikra. Az alkotók lelki alkata szoros összefüggésben áll azzal, amit alkottak. Így van ez a vallások történetében is. A vallásalapítók élete és lelki alkata sokszor felvilágosít és magyarázatul szolgál annak a vallásnak tanítására, amelyet megalkottak. Közelebb jöve a kereszténységhez s ennek keretén belül a protestantizmushoz, tagadhatatlan, hogy Luther, Zwingli és Kálvin pszichológiája a kulcs a tanhoz, a kereszténység azon formájához, amelyet az illetők megalkottak, tehát a korviszonyokkal együtt megértési alapul szolgál. Ugyanez a szempont érvényes Dávid Ferencre és az unitárius vallásra vonatkozólag. Itt azonban nehezebb a feladat, mint a többiekénél. A protestantizmus előbb említett alakjainál úgy alkotóik élete, mint az általuk terjesztett tanok sokkal hozzáférhetőbbek, megközelíthetőbbek, egyúttal befejezettebbek, szinte szilárd formába vannak öntve. Itt tehát a kutató könnyebb feladat megoldására vállalkozik, mint az, aki Dávid Ferenc egyéniségét és az unitárius vallást akarja az alkotóé s az általa alkotott vallás összefüggése szempontjából megvizsgálni. Ennek oka az, hogy ebben az esetben sem a vallásalapító, sem az általa propagált vallás nem áll olyan leszögezetten, olyan végleges formában előttünk, mint a

többiekénél. A reformáció kezdeményezőit még köti nagy részben mindaz, ami a keresztény teológia területén előttük történt. A régi alapon dolgoznak tovább. Ez köti őket s határt vet a további kutatásnak ott, ahol az alapvető dogmákhoz kellene hozzányúlni. Azonkívül az egyéniségek reformáló lendületének ideje is elhatározó jellegű alkotásaik megértésének szempontjából. Kálvin már huszonzét éves korában megállapította teológiáját s kiadta Institúcióját. Dávid Ferenc egész élete végéig vitatkozik. Nem maradt fenn tőle a keresztény teológia összes kérdéseit rendező és végleges formában felölelő teológiai munka. Egyéni vallásos fejlődésének változatossága, hamisítatlan reformátori jelleme, amely lelkiismeretén és meggyőződésén kívül más korlátot nem ismer, megnehezíti azt, hogy szilárd és meghatározott keretek közé foglalhassuk az ő életmunkáját.

II.

Ennek tulajdonítható, hogy nagyon eltérő vélemények uralkodnak mind egyéniségét, mind pedig az általa alapított vallást illetően. Skolasztikusnak, racionalistának, humanistának, tiszta észembernek, majd csodálatos módon újságszeretőnek, dicsvágyónak igyekeznek feltüntetni. A felekezeti elfogultság éppen úgy közreműködik egyénisége egyoldalú elbírálásában, mint az unitárius vallás elitelésében. Mindezek nagyon régi eredetű megállapítások. A XVI. századtól kezdve a mai napig forgalomban vannak, ma talán kissé szelidebb formában, mint három-négyszáz évvel ezelőtt. Hol nyíltabban, hol burkoltabban még mindig van elfogultság és kizárólagosság a vallás területén.

Dávid Ferenc utolsó zsinatának egyik pontja azt mondja, hogy nincs a világnak semmi oka lázongani azok ellen, kik a különböző úton, módon eltemetett igazságot napfényre törekednek hozni.

Sokat nem tudtak a tanítványok, mikor nagy mesterük, a Krisztus tanította. Maguk vallották meg, hogy nem értették, szemük előtt el volt rejtve sok mindenben tanításának értelme. É miatt kellett mindazt a régi fénybe visszaállítani, ami hamis magyarázatokba s babonákba burkolva el volt temetve.

A Dávid Ferencet megelőző reformáció vagy csupán a régi egyház megjavítására irányuló kísérlet, vagy pedig a régi egyház által elfogadott dogmák újabb rendszerbe foglalása s egypárnak elhagyása. Dávid Ferenc is ezen az úton haladt mindaddig, amíg elérte az ő előtte fellépett reformátorok eredményeit. Ő maga így számol be reformátori munkájának egyes lépéseiről: Én előbb Luther műveit olvasván, a szász eklézsiák hitét fogadtam el. Látván a reformáció továbbfejlődését és az idők szellemének megváltozását, minthogy a helvét hitvallásúak a szász eklézsiák több tévelygését elhagyták, azokhoz csatlakoztam s állhatatosan velük voltam addig, míglen a sor az örökélet ama sarkalatos kérdésére került, amelyért és amelynek nevében Isten belső ihletését követve, tőlük és minden más egyháztól elválni kényszerültem. Így jutottunk a kisebb dolgokról a fontosabbakra az Úr parancsából. Mert a lelki-

ismeret semmiben sem nyugszik, hanem csak az igazságban és a Szentírásnak a Jézus Krisztus felől való fundamentumában.

Ebben a reformátori pályafutásban a lelkiismereten kívül egyedül a Bibliára támaszkodott, amelyben olyan otthonos volt, hogy az egykorú hagyomány szerint legtöbb helyén könyv nélkül ismerte. Szerinte a hit dolgában sem a hagyomány, sem a zsinati végzések, sem a bölcselők és Szentatyák döntő bizonyítékul nem szolgálhatnak. Egyedüli kútfő a kijelentés és annak a tudomány módszerével végzett értelmezése. Ő is tehát ugyanazon forrásból merített, mint a többi reformátorok. De többet olvasott ki belőle, mert nem a múlt hagyományain szemlélte, hanem a maga közvetlenségében, üdeségében vette szemügyre s a maga végtelenül finom értelmével, szívének csodálatos tisztaságával és a hit igazságai iránt érzett, életét is odaadni kész szeretetével vizsgálta. Felismerte, hogy a hit kérdéseiben legfőbb tekintély a lelkiismeret. A lelkiismeretben a fölöttünk levő hatalom: Isten szólal meg. Az unitárius ember mindent s így a Bibliát is a lelkiismerettel nézi, mert tudja, hogy a lelkiismeretben mindig egyén feletti nagy és titokzatos erő beszél. A Bibliát úgy lehet tekintenünk, mint a különböző lelkiismeretekben felhangzott isteni belső hangnak írásba foglalását, megörökítését azoknak a nagyszerű pillanatoknak, amelyekben Isten az emberbe lépett, az isteni szellem az emberi lélekkel közlekedett. (Dr. Iván László: Az én unitarizmusom K.M. 1934-es évf. 6. sz.)

Gondolkodásának ez a függetlensége és önállósága különbözteti meg Dávid Ferencet a reformátor elődeitől. Legközelebb áll hozzá ebben a tekintetben Szervét Mihály, aki szintén vértanú halált halt meggyőződéséért. Az igazi reformátornak nemcsak tudósnak vagy teológusnak kell lennie, hanem rendelkeznie kell az elme intuitív, teremtő erejével. A haladás mindig a teremtő emberi szellem eredménye azáltal, hogy magasabb igazságokat lát meg s ezek számára kifejező formát keres és talál. Teremtő és művész egy személyben s ezért van haladás a világon. Így lett teremtő Dávid Ferenc a XVI. században éppen a vallás területén. Tehát éppen azon a területen, ahol legnehezebb és leg hosszabb időt igényel a haladás és leglassúbb a fejlődés menete.

Csak egy XVI. százada volt az emberiségnek, s ez a század a reformáció százada. 1517-től 1571-ig nagy utat tett meg az emberi szellem ezen a téren, melyhez hasonlót sem azelőtt, sem azután többé megtenni nem tudott. Ennek a fejlődésnek a tetőpontján éppen Dávid Ferenc áll. Avagy el lehet képzelni a reformációnak tisztább, bibliaibb és a kereszténység szellemével megegyezőbb formáját, mint amilyen a Dávid Ferencé volt? A reformáció további és magasabb fejlődési foka szinte elképzelhetetlen. Talán tisztult volna a forma és a kifejezés, talán részletesebben megadta volna a feleletet a keresztény teológia minden kérdésére, de tovább aligha mehetett volna.

Egy az Isten

(Részlet a regényből)

Ami után Blanka oly régen óhajtozott.

Egy ünnep abban a házban, amelyről Manasé azt mondta, hogy az nem átjáróház találkozóztartó szerelmesei számára.

Vajon milyen lehet az ő templomuk? Milyenek az ő szertartásaik?

Aki Rómából jön, ugyan mire lehet az még kíváncsi templom dolgában? Találhat-e az még a torockói völgykatlanban valami újat?

Találhat.

Egyszerű fehérre meszelt négy fal sima boltozattal. Két karzat két végében, középen a szószék, azelőtt az Úr asztala.

Férfiak és nők, legények és leányok mind külön ajtókon jönnek be az Úrnak szentelt házba. Legelőbb az ifjú legények. Azok elfoglalják a karzatokat, az orgona karzatát a tanulók. Azután belépnek a családos férfiak életkor rendje szerint. A legelső padosor szemben az szószékkal az előjáróké, a nép elnevezése szerint a "nagyfejüké".

A szószék melletti bal oldali padosorokat a város tekintélyes családjai foglalják el. A legelső pad magával az Adorján családdal teli van; egy másik Zsakókkal, harmadik a Boslákkkal, kiknek neveit mint alapítókét, az iskolák aranykönyvei tartják megörökítve.

Blanka most látja a torockóiakat először ünnepi öltözeteikben. Hétköznap durva munkásöltöny van rajtuk, a férfiakon a ködmön, az asszonyokon a "muszuly".

Valami sajátságos, sehol másutt fel nem található viselet a torockói, csupán egy város népe számára kigondolva; valami vegyülete a németnek és magyaroknak.

Fekete, báránybőrrel prémezett dolmányok a férfiaknál, ezüsfoglatatú karniol és ametiszt gombosokkal, miknek nyitott eleje közül kilátszik a finom bőrmellény, arra tarka cikornyák hímezve selyemmel, aranyfonállal; a derekat tenyérszerű széles piros bőrv szorítja át, színes szíronnyal gyönyörűen kivarva, s a délceg öltözet fölül van vetve panyókául a sujtásokban gazdag kacagány magasra fölálló

rókaprémgallérral, azt hatalmas ezüstcsatok tartják összekapcsolva a mellen, kétoldalt hat sor ezüst boglár.

Ez a nép fényűző! Jól teszi! Saját tenyere izzadt érte, amiben pompázik.

Amint a férfiak helyet foglaltak, jönnek a házas nők.

Párizs minden divatja neveltségese erőlködés ahhoz a fantáziához, amivel a földműves nép asszonyainak jelmezei dicsekszenek.

A menyecskék islógos ingpatyolatja, a csipkék, hímzések, fodrozatok remek összeállításai, az eszményi vállfűzők, zsinórövek, a prémes palástok, a redőgazdag fersingek, a klasszikus ráncvetésű gereznák, a selyem előkötények kimeríthetetlen változatait mutatják föl az asszonyi szépízlésnek, amit tökélyre emel a csipkefűző, festői hajlásokban átkötött fehér fátolykendőjével.

Mikor a nők helyeiken ülnek, akkor jönnek be végre a negyedik, hátulsó ajtón a hajadon leányok, egyszerre, párosával, s kétoldalt a nők háta mögött foglalnak helyet. Utoljára jönnek a gyermekek.

Gyönyörű falansz! Murillo és Bernini angyalai - csakhogy elevenen. Ez a torockói templom pompája!

Róma templomainak falai ragyognak a művész remekétől, de népe rongyos és szurtos. A torockói imaház falai mezelenek, de népének arca ragyog a boldogságtól; az aranyat, a selymet, a dicsekedő pompát nem a szent szobrok, hanem az emberek viselik.

Az volt a Canova, az volt a Michel Angelo, aki ezt a kődarabot kifaragta ilyen szobornak!

Egy durva, idomtalan kődarabot, mit a vak-sors Ázsiából, vagy a finn pusztákról, vagy ki tudja honnan, szeszélyében ide hajtott. Az "ember" boldogsága, a nép pompája az Isten házában legnagyobb dicsősége!

Az egyszerű ének után a lelkész föllép a szószékre s beszél a gyülekezetnek - nem a csodákról, nem a misztériumokról, hanem arról,

amit mindenki megért: hazaszeretetről, embereknek egymás iránti kötelességeiről, a munka áldásairól, Isten végtelen irgalmáról, a jótetteknek önmagukban föltalált jutalmáról.

Imájában megemlíti Jézust mint Istennek szerelmes fiát, embereknek követendő mintaképét.

És nem tagadja meg az üdvöt és paradicsomot azoktól, akik más úton, más csillagok vezetése mellett indultak azt fölkeresni.

Azután hazabocsátja a gyülekezetet. Legelőbb eltávoznak az egyház vénei, a férfiak, akkor felkerekednek a házasnők, s azok mögött egyszerre előtűnnek Torockó drága kincsei: az eddig rejtve volt hajadonok.

Hat hosszú padosor töltenek meg egymás végtében.

Míntha a "szépek könyvei", az almanachok sorbaszedett címarcképei elevenültek volna meg, úgy tűnik elő száznál több eszményi arc és alak egy csoportban.

Viseletük harmonikus egysége a fehérnek. Fehér irhabőr ujjatlan mente, fehér, kézcsuklóig érő bőr patyolat ingujj, fehér, sűrű ráncos fersing, s az arc körülköve fehér fátolykendővel. S az arcok ábrándképei a szépségnek, gyöngédek a színben, nemesek a vonásokban, változatosak a kifejezésben, csak a stízus szemérmességben hasonlók egymáshoz, mintha mind egy családhoz tartoznának.

Hanem a hosszú, hófehér sorban aztán feltűnik egy-egy fényalak. Egy leány, aki már menyasszony. Társnői fellegalakjai között ezeregyéjszakai tündér. Viganójának bíborpiros kösnői; arannyal, ezüsttel gazdagon kihímzett vállfűzője, arannyal áttört piros zsinóröve; a vállait, nyakát, keblét elfedő széles gazdag csipkék, az övébe feltűzőtt, hosszan lecsüggő színes selyemkendő, a felhajtott orrú piros szattyáncsizmák, a kézcsuklóit szorító gyöngyhímzett kösöntyűk a népviselet remekét tüntetnek föl; de a homlokára tett párta még ezen is túlemeli azt; a tenyérszerű széles arany paszománt, mint egy korona fogja körül a ragyogó tekintetű főt, körüllebegve vállig leomló tarka szalagoktól, amik közül büszkén kiválik az aranyvirágtól rezgő mátkabokréta, a menyasszony büszkesége.

Blanka nem állhatta meg, hogy egy ilyen szép menyasszonyt templom után oda nem csaljon magához, apróra megbámulni araköntősenek ragyogó pompáját.

Mind igaz arany s igazi drágaság az.

És amit az rejt, a szív is olyan arany és olyan drága.

Reményik Sándor

A gondolat szabad

Bilincs a kézen, az ajkon lakat,
De felhők felett, de vizek alatt
Örvénylik, szikráz, zúg a gondolat!

Legyen tanyám kietlen szirtorom
Vagy börtönöm pokolmély
Váratorony,
Én amit akarok, azt gondolom!

Ó, mi gyönyör! Ó, mily Isteni kép:
Repülni! Dús képzeletem, ne félj,
Nem gátol ebben zsarnoki szeszély.

Repülj képzelmem, csillagokig szállj,
Az isteneknek lángitalt kínálj!
Durva őrszem rád nem rivallhat:
"Állj!"

Repülj, semmi se szegje kedvedet,

Repülj, szakítsd magadra az eget,
Építs, vagy ronts; neked minden
lehet!

Repülj, oltsd ki a földi lángokat
És népesíts be új világokat,
Nincs porkoláb, aki meglátogat!

Öltözz hulló csillagok ezüstjébe,
Köd oszlopába, áldozat füstjébe,
Rögbe nem botolsz, és nem lépsz
tűskébe!

Te tövistelen téped a virágot
S nyomodba kémek serge meddőn
hágott,
Műhelyedben, Mester - téged ki
látott?

Fölötted nincs Cézár, nincs
Imperátor,
Se rongy tömeg, babéért tépedesni
bátor,
S nincs, aki Téged bekerít, határol.

Szabad vagy, mint ürben a fény sugar,
Szabad, mint a morajló tengerár,
S csak öntörvényed a korlát, határ.

Élet, Halál: minden beléd merül,
És bíról fölötted ki sem ül,
Csak aki lát - az Isten egyedül.

EGYHÁZI ÉLET

Levél a szórványból

Szórványban lakom. Mj többségében szülőfalut hagytunk. Úgy alakult sorsunk, hogy idegenbe szakadtunk. Itt is otthon vagyunk a magunk kenyerén, de a gyerekkor emlékei, a rokonsági szálak, a szülőfalu magábaölelő közössége valóságosan hiányzik.

Az idegenbe szakadás nem azt jelenti, hogy nem tartozunk továbbra is a szülőfalu közösségéhez, hogy otthon nem tartanak számon a kor-

társak, hogy elszakadtam falum vallásától, történelmétől. Nem azt jelenti, hogy szívet és házat, falut és barátokat-ismerősöket cseréltem, vagy lecseréltem. A régi maradtam új helyemen is.

A családba, a faluközösségbe belendíttem, és hoztam magammal édesanyám és édesapám, testvéreim és barátaim, rokonaim és ismerőseim nem test szerint látható, hanem lelkemben elmosulhatatlan képét és emlékét. Itt is velem vannak, én is gondolatban hozzuk-haza szállók sokszor. Itt más a vallás, a szokás, a templomi szertartás, a tájszólás, a táj és talán a nép is. Ebben a környezetben úgy próbálok élni, hogy ne sértsek másokat, tisztelem létüket, nyelvüket, vallásukat. A többség felszívó ereje nem gyengíti az én hazatartozásomat, hovatartozásomat. Szeretem összehasonlítani az itteni új szokásokat és a vallást az otthonival, és megtartó erőt ad a felfedezés: az én hitem egyszerűbben tisztább, jobban enyém az otthoni szokás-rend, az otthoni szóval könnyebbem és jobban ki tudom fejezni magam, az édesanyám egyszerű étele ízletesebb, mint itt a lakodalmi ebéd; istentiszteletünk egy-

szerűbb és érthetőbb, a léleknek otthonosabb. Ilyenkor, haza sem menve, itt is otthon érzem magam.

Kell azért, hogy jöjjenek szüleim, testvéreim, felkeressenek az otthoni ismerősök, kell, hogy a régi otthon az új otthonba látogasson. Hozza magával a ki nem vetkőzhető múltam. Erőt ad és megnyugvást, mint a tiszta égbolt.

Mikor nehézkesé válik a lélek, elmegek a szórványom anyaegyházközösségébe istentiszteletre, úrvacsora vételére. Ilyenkor elringat a boldog érzés, hogy itt is az otthoni közösség tagja, a szokásnak ismerője vagyok. Az otthoni templomi közösség azonosul az ittenivel. A vallás az a szál a családon kívül, amely anyanyelvem közösségében megtart a hitben, az otthonlevés tudatát növeli bennem. Az évenként meglátogató lelkészben az otthon követének örvendezem.

Szórványban élek, de magammal és magamban otthon vagyok az Istenemmel és a szülőfalummal. Ez a hit a híd szigetsorsomban.

- ns -

A kolozsvári Unitárius Nőszövetség életéből

A februárban újralakult kolozsvári Unitárius Nőszövetség havonta rendszeres összejövetelt rendez tagjai számára, ahol a szövetség mindennapos gondjairól tájékoztatja, és ugyanakkor a soron lévő feladatok megoldására mozgósítja tagságát. Emellett mindig gondoskodik szellemi táplálékról is, az összejövetelt rendszeren rövid áhitat vezeti be, és nem hiányoznak a gyülekezeti énekek, szavalatok és előadások sem. Az összejövetelt teázás szokta zárni.

Ezek az összejövetelek képezik az egyetlen olyan alkalmat, ahol városunk három unitárius egyházközösségének női tagjai találkozhatnak, megismerhetik egymás problémáit, kötetlen beszélgetésekben elmondhatják az őket foglalkoztató kérdéseket, panaszait, valamint elképzeléseiket, ötleteiket, javaslatukat.

Novemberi összejövetelünket ünneppé avatta, hogy főtiszteendő Püspök Úr tartotta az áhitatot, mely után Marton Melinda, a kolozsvári Magyar Opera énekesnője énekelt, Nyitrai Mónika szavalt és Uray Zoltánné Major Ildikó vetített képes beszámolót tartott hollandiai látogatásukról.

A nőszövetségi beszámoló kilenc hónap eredményeiről szólt. Az eltelt időszakban sikerült életrehozni néhány olyan kezdeményezést, amelyek segítik az elmagányosodott öregeket, a kisnyugdíjasokat, sokgyermekes családokat.

Első helyen említhetjük az orvosi tanácsadás beindítását, amelyhez nagy segítséget adott a belvárosi egyházközösség, azzal, hogy helyiséget bocsátott rendelkezésünkre. A mozgalom lelke Virágné Páll Enikő orvosnő, aki minden csütörtökön tanácsadást tart, és igyekszik az arra rászorulókat gyógyszerrel is segíteni. Már is sokan keresik fel bizalommal. Munkájában két gyógyszerész és három asszisztensnő segíti, így injekciókat is tudnak adni.

Működik egy segélyező bizottság is. Lelkes nőink felkeresik

híveinket otthonukban, hogy nyilvántartásba vegyék az összes segítségre szorulókat, elsősorban a magatehetetlen vagy nagyon kisjövedelmű öregeket, betegeket és a többgyermekes családokat. Csekély külföldi segély mellé ruhagyűjtési akciót szerveztek, és a tagdíjából, adományokból befolyó összegekből igyekeznek segíteni ott, ahol lehet. Minden kedden 16-18 óra közt fogadóórát tartanak a felajánlott holmik átvételére, a teendők megbeszélésére és egyes sürgősségi esetek megoldására. Szeretnének a rászorultaknak karácsonyi meglepetéssel szolgálni.

Az összejövetel keretében megnyílt a Nőszövetség karácsonyi jótékonyági bazárja. Itt ünnepi ajándékokat vásárolhattak a jelenlévők, melyeknek legnagyobb részét a tagok ajándékai képezték, de sok, arra rászorult hívünk készített ajándéktárgyakat, szűkös jövedelmük pótlására. Található itt könyvjelzőtől tűspárnáig, népi hímzésektől játékszerkéig mindenféle holmi, amint egy igazi bazárban szokott lenni. Bazárunk nyitva tartott december 9-ig, vasárnap templomozás után és csütörtökön 16-18 óra közt. Megszervezésében aktívan részt vettek (betűrendben) Ajtay Rózsika, Kis Istvánné Benczédi Ildikó és Szabó Zoltánné Kovács Anikó.

A Nőszövetség tagjai közé vár minden unitárius nőt, aki szereti a közösségi életet, segíteni akar és tud emberbaráti munkánkban. Már működik a dalárdánk, terveink közt szerepel kézimunkakör, szövő-tanfolyam, nyelvleckék, bibliaórák szervezése, általában egyházi életünk bensőségebbé tétele.

Zsakó Erzsébet

FELHÍVÁS

Miután több egyházközösségben is beindult a nőszövetségi munka, időszerűnek látjuk az Országos Unitárius Nőszövetség életreállítását. Szeretnők az alakuló közgyűlést februárban megtartani. Ennek érdekében kérjük lelkész atyánkfiait, hogy közöljék egyházközösségükre vonatkozóan: megalakult-e a nőszövetség? Amennyiben megalakult, kérjük az alakuló közgyűlés jegyzőkönyvének másolatát elküldeni, valamint a nőszövetség vezetőitől egy kis beszámolót kérünk eddigi tevékenységükről és terveikről. Amennyiben valamilyen okból nem

alakítható meg a nőszövetség (túl kevesen vannak vagy nincs megfelelő szervezőerő), kérjük lelkész atyánkfiait, erről is tájékoztasson. *Minden egyházközösségtől választ kérünk!*

Beszámolóikat, kérjük, az alábbi címek egyikére küldjék:

- Zsakó Erzsébet, 3400 Cluj-Napoca, Str. Măcinului 16.

- Unitárius Nőszövetség - a kolozsvári Belvárosi Egyházközösség leveleivel, 3400 Cluj-Napoca, Str. Brassai 6.

A BIBLIA VILÁGA

AZ ÖZÖNVÍZ ÉS NÓÉ BÁRKÁJA

MOLNOS LAJOS

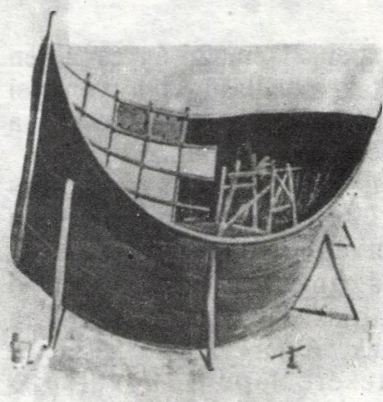
Kérelem

Az est szelíden elomol,
akárha a puha mosoly
anyám arcán,
amidőn rámtekint,
félő gonddal reámtekint.

A lecke kész van. Alhatok.
Álmomban boldog
angyalok
vesznek körül,
és játszanak velem,
boldogan játszanak velem.

De mielőtt még két szemem
lecsukódna, én Istenem,
imádkozom,
úgy kérlek, jó Atyám,
Tetéged kérlek, Istenünk:

Segíts hiteddel engemet,
hogy hozzád mindig hű
legyek!
Segíts, Uram,
mert ez olyan nehéz,
néha mindennél
nehezebb!...

Ahogy nőtt meg az emberi
nemzetség a földön, úgy nőtt meg a gonoszság
is. Isten látta ezt, elszomorodott, és megbánta,
hogy embert teremtett. Elhatározta, hogy eltörli a
föld színéről az embert.

De volt valaki, akivel kivételt tett. Noénak
hívták ezt az embert, aki feddhetetlen és igazságos
volt. Hiit Istenben, az ő útján járt és akaratát
cselekedte. Egy napon Isten így szólt hozzá:
Özönvizet bocsátok a földre, mert megtelt a föld
erőszakossággal. Készíts magadnak egy bárkát,
menj be abba családdal, és vigyél magaddal
minden élőlényből kettőt-kettőt.

A mindennapi életben semmi sem változott: az
emberek ettek, ittak, házasodtak, férjhez mentek.
Noé bárkát épített. A legtöbbben kinevezték, sőt
gúnyolták is ezért: micsoda bolondság hajót épít-
teni folyótól és tengertől távol, a szárazföld belse-
jében. Noé azonban nem hagyta magát
befolyásolni. Folytatta a munkát, és be is fejezte
a bárka építését, majd bele is költözött.

Azután esni kezdett az eső, és egyre csak öm-
lött megszakítás nélkül negyven nap és negyven
éjjel. Megáradtak a folyók, a víz elborította az
egész földet, még a legmagasabb hegyeket is.
Mehalt minden élő a földön, csak Noé maradt meg
és azok, akik vele voltak a bárkában.

Végül elállt az eső. A víz szintje egyre apadt,
és egy napon a bárka megfeneklett az Ararát he-
gyén. Noé ekkor meg akarta tudni, elég száraz-e
a föld ahhoz, hogy mindnyájan kijöhessenek a
bárkából. Ezért kiengedett egy hollót. Mivel a
holló visszatért, kiengedett egy galambot is. A
föld azonban még nem volt elég száraz, s a galamb
is visszarepült a bárkába.

Néhány nap múlva a galamb ismét kirepült, és
mikor visszajött, egy olajfalevelet hozott a csőré-
ben. A föld már majdnem teljesen felszáradt, és
harmadszor a galamb már nem tért vissza.

Ekkor Isten szólt Noénak, hogy hagyják el a
bárkát, és kezdjenek mindent újra a megtisztult
földön. Milyen izgalmas nap lehetett ez! Állatok
és emberek nagy tolongással hagyták el a bárkát,
amely olyan hosszú ideig, Isten jóvoltából, meg-
mentő otthonuk volt.

Noénak és családjának, amint kijöttek a bárká-
ból, első dolguk az volt, hogy megköszönték Isten-
nek a gondviselést. Isten ekkor ígéretet tett:

- Amíg csak föld létszen, nem szűnik meg a
vetés és aratás, a hideg és meleg, a tél és nyár, a
nappal és az éjszaka!

Isten szövetséget kötött Noéval és családjával,
az élet tiszteletének és szolgálatának szövetségét.
Örök emlékeztető gyanánt megjelent a szivárvány
íve a napfénytől megvilágított felhőben, mintha
látható módon is összekötné a mennyet és a földet.
Így lett a szivárvány annak a jele, hogy Isten
mindig betartja ígéretét.

Imádkozzunk együtt

Reggeli imádság

Jó Istenem, felébredtem,
Te örködtél én felettem,
Köszönöm, hogy megtartottál,
Hogy felettem virrasztottál.

Óvj meg ma is szent kezeddél,
Szent kezedből ne erressz el!
Vedd oda mind, aki szeret;
Oh, hallgasd meg kérésemet.
Ámen.

Esti imádság

Én Istenem, jó Istenem!
Becsukódik már a szemem.
De a tied nyitva, Atyám,
Amíg alszom, vigyázz reám!

Vigyázz kedves szüleimre,
Meg az én szeretteimre;
Mikor a nap újra felkel,
Csókolhassuk egymást reggel.
Ámen.

Lelkészi értekezletek

A IV. évnegyedi értekezleteket november 7-14 között tartották meg az egyházakörök. Az értekezleteken a következő témák kerültek megbeszélésre: Szász Ferenc: A család mint a valláserkölcsei nevelés iskolája; Dr. Rezi Elek: Dietrich Bonhoeffer teológiája.

Az értekezletek idején tartott istentiszteleteken szószéki szolgálatot végeztek: Székelyudvarhelyen Péter József siménfalvi, Nyárádszentmártonban KelemenLevente marosvásárhelyi, Kökösbén Orbán F. Dezső kálnoki, Kolozsváron Léta Sándor petrozsényi lelkészek.

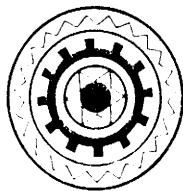
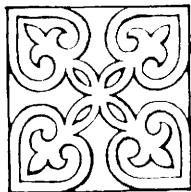
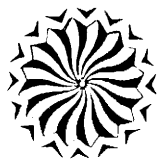
Énekvezérképesítés

November 8-án énekvezérképesítő vizsgára jelentkeztek Szabó Ferenc, a sepsiszentgyörgyi és Ferencz Réka, a vargyasi egyházközség tagjai.

Dr. Erdő János egyházi főjegyző október 30 - november 6 között részt vett az Unitárius Világszövetség (IARF) Frankfurtban tartott elnökségi megbeszélésén.

*

A vargyasi unitárius egyházközség november 25-én tartotta meg Andorkó Ferenc lelkész beiktató ünnepélyét. A beiktatási szertartást Kiss Jenő köri jegyző és Kiss Alpár baróti lelkész végezték. Az egyházi központot dr. Erdő János főjegyző képviselte.

Andorkó Ferenc lelkészt üdvözték: Máthé Péter, az egyházközség gondnoka, Tóth Péterné, Székely Anna a nők, Ferencz Réka az ifjúság, Şuteu Ion az ortodox egyházközség, Szabó Sándor és Dakó Bálint a sepsiszentgyörgyi egyházkör, Kolcsár Sándor esperes a marosi egyházkör részéről. Az ünnepség bensőségét emelte a felsőrákosi és a vargyasi dalárdák szereplése.

A beiktató ünnepséget szeretetvendégség követte.

*

November 21-én, 26-án és 27-én folytatódott a vallásügyi törvénnyel kapcsolatos tárgyalások Bukarestben a felekezetek képviselői között.

Egy szűkebb bizottság közös megegyezéssel rögzítette a törvénytervezet szövegét.

Egyházunkat Jenei Dezső főgondnok és Mikó Lőrinc képviselték. A tárgyalások részletes ismertetésére lapunk következő számában visszatérünk.

*

Az RMDSZ kolozs megyei vezetősége részéről Buchwald Péter elnök, Kapcza Imre alelnök, Molnos Lajos, a vallásügyi osztály vezetője és Pálffy Zoltán titkár november 26-án látogatást tettek egyházunknál. A

megbeszélés tárgya az RMDSZ és az egyház együttműködésének lehetőségei. A főtitkárság részéről jelen volt Somai Ferenc.

*

A Romániai Magyar Szó napilap főszerkesztője és a lap kolozsvári fiókjának munkatársai keresték fel egyházunkat november 27-én, a megbeszélés során kidomborodott a kölcsönös tájékoztatás szükségessége mindkét fél részéről.

*

A kolozsvári Szabadság című napilap november 28-i számában dr. Szabó Árpáddal, a Protestáns Teológiai Intézet rektorával készített interjút olvashatjuk Az egyházi autonómia szellemében címmel.

*

A magyarországi televízió egyes műsorának Örömhír című adása az Unitárius Egyház műsorát közvetítette november 4-én. Ez alkalommal az egyház részéről beszéltek dr. Kaplayné művészettörténész, Bartók Béla főgondnok és dr. Jakab Jenő pestlőrinci lelkész.

*

A magyarországi televízió november 14-ki reggeli adásában emlékezett meg Dávid Ferencről, halálának évfordulóján. A megemlékezést Kelemen Miklós egyházi titkár-lelkész végezte.

*

A magyarországi televízió november 14-ki reggeli adásában emlékezett meg Dávid Ferencről, halálának évfordulóján. A megemlékezést Kelemen Miklós egyházi titkár-lelkész végezte.

Unitárius Közlöny. A Keresztény Magvető melléklete

Kiadja az Unitárius Egyház

Szerkesztőbizottság: Gál Mária, Molnos Lajos (főszerkesztő), dr. Rezi Elek,

dr. Szabó Árpád (felelős szerkesztő), N. Kiss Agnes (grafikai szerkesztő)

Szerkesztőség és Kiadóhivatal: 3400, Kolozsvár, December 22 sugárút 9. szám

Postafiók: 24. Telefon 1-52-71.

Egyes szám ára (16 oldal) 8 lej

Nyomtatott a Kolozsvári Nyomdaipari Vállalat nyomdájában Kolozsvárott

Ne féljeteK!

Különösen hangzik, de karácsonyra készülve sajátos élethelyzetünknek egyik jellemző vonása a félelem. A mindennapok bizonytalankodásai, lemondó hangulatai, elbátortalanodásai, kétségeskedései, reménytelenségei, kétértelmű társadalmi gyakorlatai árnyként borulnak örömnepünkre.

A karácsonyi ünnep hazahívó szava sokakat a szülőföldről távol ér utól - ha egyáltalán utól is éri. Az önszáműzetések nyomán sokaknak üresen maradt a helye családokban, templomokban...

Ami elmúlt, azt tudjuk, de ami előttünk áll, az bizonyos mértékben ismeretlen. Úgy érezzük, hogy a jelen nem szolgáltat alapot a jövő iránti bizalomra, aggódás tölti be életünket.

DE KARÁCSONY előnkbe siet az evangélium szavával, és biztatóan simogatja meg lelkünket: "Ne féljeteK, mert ímé, hirdetek nekteK nagy örömet, mely az egész népnek öröme lé-szen: Mert született nékteK ma a Megtartó, ki az Úr Krisztus, a Dávid városában" (Lk 2,10-11).

Ne féljeteK, mert a pillanatnyi élethelyzetek megmagyarázhatatlanságai - sőt, sokszor képtelenségei - nem temethetik el karácsony örök értékeit: Isten gondviselésének tudatát, a jézusi evangélium örök időszerűségét, a szeretetet, a békességet, a jószágot, az egymás iránti ragaszkodást.

Ne féljeteK, mert a jézusi evangélium előbb-utóbb meggyőzi a világot, még akkor is, ha (Ady Endre időszerű szavaival) "Beteg a világ, nagy beteg".

Ne féljeteK, mert a versengésre, a hatalomra való törtetés szennye sohasem mocskolhatja be a tisztákat, és az elfogultságnak, türelmetlenségnek, judási viselkedéseknek, nemzeti- és faji gyűlölködéseknek napjai meg vannak számlálva.

Ne féljeteK, mert a karácsonyfák gyertyáinak lobogó fényei a világosság hatalmát hirdetik, minden egyes év karácsonyán, a sötétség felett. Bízotok a világosság hatalmában!

Ne féljeteK, mert Isten velünk van, ha mi is törekszünk vele és nem a sötétség hatalmaival lenni. Áldása tegye gazdaggá örömtől, bizakodástól reménykedővé karácsonyi ünneplésünket!

Dr. Rezi Elek

Ady Endre

KARÁCSONY

1
Harang csendül,
Ének zendül,
Messze zsong a hálaének,
Az én kedves kis falumban
Karácsonykor
Magába száll minden lélek.

Minden ember
Szeretettel
Borul földre imádkozni,
Az én kedves kis falumba
A Messiás
Boldogságot szokott hozni.

A templomba
Hosszú sorba
Indulnak el ifjak, vének,
Az én kedves kis falumban
Hálát adnak
A magasság Istenének.

Mintha itt lenn
A nagy Isten
Szent kegyelme sugna, szállna,
Az én kedves, kis falumban
Minden szívben
Csak szeretet lakik máma.

2
Bántja lelkem a nagy város
Durva zaja,
De jó volna ünnepelni

Odahaza.
De jó volna tiszta szívből
- Úgy, mint régen -
Fohászzkodni,
De jó volna megnyugodni.

De jó volna mindent, mindent
Elfeledni,
De jó volna játszadozó
Gyermek lenni.
Igaz hittel, gyermek szívvel
A világgal
Kibékülni,
Szeretetben üdvözülni.

3
Ha ez a szép rege
Igaz hitté válna,
Oh, de nagy boldogság
Szállna a világra.
És a gyarló ember
ember lenne újra,
Talizmánja lenne
A szomorú útra.

Golgota nem volna
Ez a földi élet,
Egy erő hatná át
A nagy mindenséget,
Nem volna más vallás,
Nem volna csak ennyi:
Imádni az Istent
És egymást szeretni...
Karácsonyi rege,
Ha valóra válna,
Igazi boldogság
Szállna a világra...

Reményik Sándor

A karácsonyfa énekel

Ha szűk szoba: hadd legyen szűk szoba.
A szűk szobában is terem öröm,
Gyúl apró gyertya ínség éjjelén,
Ó, csak ne legyen sorsom bús közöny,
Ó, csak legyenek a fény forrása én,
Apró gyermekek bálványozott fája,
Én az idegen, én a jövevény.
Égő fenyőfa, égő áldozat,
Akit az Isten ősi otthonából
Emberök öröme hozhat.
Csak rajzolódjék mélabús árnyékom
S imbolyogjon a szűk szobák falán.

Mindegy, hogy mi lesz velem azután.

Kolozsvár, 1921 karácsony

Falu Tamás

Karácsonyi ének

Az a fenyő messze már,
S ahol állt, már a ház sem áll.
Az élet épít s rombol is,
Dolgozik a csákány s halál.

Az aranyalma elgurult,
S elgurult az ezüstdió,
És most eljött a pillanat,
Mikor rájuk gondolni jó.

Aranyalma, ezüstdió,
A messziből dalol nekem,
S egy rég kialudt gyertyaszál
Kigyullad most a szívemen.

Dsida Jenő

ITT VAN A SZÉP KARÁCSONY

Itt van a szép, víg karácsony,
Élünk dión, friss kalácson:
mennyi finom csemege!
Kicsi szíved remeg-e?

Karácsonyfa minden ága
csillog-villog: csupa drága,
szép mennyei üzenet:
Kis Jézuska született.

Jó gyermekek mind örülnek,
kályha mellett körben ülnek,
aranyese, áhítat
minden szívet átítat.

Pásztorjátások be-bejönnek,
és kántálva ráköszönnék
a családra. Fura nép,
de énekük csudaszép.

Tiszta öröm tüze átég
a szemeken, s harangjáték
száll, éjjéli üzenet:
Kis Jézuska született!

HAZAFELÉ

A kereszténység kétezeréves címerpajzsán karácsonykor megelevenedik az örökszép jelkép: a bölcső. Mi, a munkába ványolt emberek álljuk körül, bennünk és általunk szépül élet a bölcsőben. Karácsony a család, a szeretet, az otthon ünnepe lett a bölcső melegében. Egy láthatatlan jelszót gépel az élet lelkünkbe: "Jelentkezz a karácsonyi otthonok népszámlálásán"! "Mindenki haza"! Ha a csillagvilág lakói közül valamely idetévedne, e tájban bizonyára leghamarabb e szavakat tanulná meg: "család", "otthon", "megyek haza".

Azt hiszem, hogy nem kell magyaráznom neked, Kedves Testvérem, azt, hogy mi az otthon. Neked is van otthonod, boldog otthonod, és tudod, hogy mit vesztenél el, ha nem lenne. Neked sem kell magyaráznom, kinek nincs boldog otthonod, mert te is tudod, hogy mit nyernél általa, lényegét egy szóba sűríteni nagyon nehéz, de azt hiszem, hogy a bölcső fogalma tökéletesen fedi az otthon lényegét.

Egy kétezeréves bölcsőt álmodunk valósággá, állunk körül most karácsonykor, nem a hétköznapi ünneppé virágzott érzésével, hanem az édesanya és édesapa bölcső fölé hajló büszkeségével, az örök nagyszülők boldogságával. Karácsony a legboldogabb ünnepünk, mert hazafelé vezet, otthon lehetünk.

Ez ünnep legendás szépsége, színes leírása is a hazaérkezésről, az otthonról beszél. Augustus császár, a világ ura egy rendeletet hirdettetett ki az egész országban: "Népszámlálás lesz. Induljon mindenki haza a szülővárosába, hogy összeírattassék mind az egész föld". Előkerül a vándorbot, bezárják a házakat. Útrakelnek az emberek, lelkükben a gyermek-

kori, otthoni élmények láthatatlan útítársakként mellettük lépkednek. József és Mária is útrakél Betlehembe. Máriának nehéz az út, de a régi otthon varázsos vágya segíti igyekezetében. Mikor megérkeznek a város peremére, boldogan sóhajtanak fel, "végre itthon"!... de aztán szirmonként, házanként pereg az öröm virága, mert nem találnak üres otthonra, talpalatnyi helyig zsúfoltan foglalt minden ház.

Kelet sejtelmes mélyéből, mesével átszótt bűvöletéből bölcsék indulnak el minden bajt legyőző nagy elhatározással. Egy bölcsőt tudakolnak, a betlehemi otthont keresik. Kétség és bizonyosság az útítársuk. A puszták hajléktalan pásztorai otthonról, bölcsőről álmodnak, s mikor rájuk mosolyog az ég - mintha angyalok biztatnák -, így szólnak egymáshoz: "Menjünk el mind, és lássuk meg a helyet" - bátorítják egymást.

Mind hazatalálnak. József és Mária fedelet lelnek, egy istállót szépítenek otthonná, amelyben a jászol lett a bölcső, s a szeretet elfogadta ez otthont, mert a szeretet mindent elfogad. A keleti bölcsék az égen, csendesen lépegető csillag után igyekeznek, s mikor a keresett otthonra rátalálnak, ahol feledik a hosszú út fáradalmát, ahol otthon érzik önmagukat, az evangélium tanúsága szerint "igen nagy örömmel örvendezének". A pásztorokból kikívánczolt az otthonra, - a bölcsőre-találás öröme, mert azt olvassuk, hogy "elhirdették mindenknek" lelkük boldogságát. Mindenki boldog, nemcsak az ünneppé érzett pillanattól, hanem az otthonná válás polgárjogától is. Ez az első karácsony évezredeket álló, nagy, boldog öröme.

Augustus császár parancsa azóta is, ma is minden évek falán visszhangkén megtörve szól, küld, elindít: "az otthon népszámlálást tart, induljon mindenki haza, hogy számbavétezzék"! Elindulnánk, de valami ajándékot kell vinnünk. Keressük a legszebb ajándékot: önmagunkat. Kiegyenesedik bennünk a lélek, az imádságos érzés kilép belőlünk, önmagunkban tisztességes helyet keresünk a jászolbölcsőnek... De valami baj van. Lelkünk radarkészüléke jelez, a nyitvafelejtett ajtón bejönnek a hétköznapi gondok. Szárnyalni vágyásunkra az élet a gondok malomkövét kötötte. Nem tudunk otthon lenni. Oh, nem a hajlékunkban, ahol a munkásnapok fáradalmát kinyújtózzuk, sem a szülői házban, ahova "fel-feldobott kőként" karácsonykor hazatérünk, sem barátaink, rokonaink között, - valahol bent, önmagunkban nem találunk jobbik magunkra. A test ért haza, csak a test van otthon, és csak az Isten tudja, hova lett a lélek. Talán maga alá temette a rohanó élet, talán otthontalan, árva gyermekként elbújdosott, talán alszik bennünk és nem tudjuk felébreszteni. Megváltoztunk volna, s most, mikor haza kell mennünk, nem ismerünk önmagunkra? Olyanná lettünk talán, mint a gyermek öröm nélkül, vagy a boldogság nélküli mosoly? Ezt nem tudom, de azt állítom, hogy lélek nélkül, lelked nélkül nem találsz haza. Keresd az embert önmagadban. Most is hív az élet, ellenségeid, kikkel életed araszos harcait vívod. Vár a pénz, a takarékoság, félszeg félénkséged. Várnak, hívnak, szólítanak, zavarnak.

Testvérem! Embertársam! Hát karácsonykor sem tudsz egész ember lenni? Hogy tudsz akkor a verejtékes napokban a kenyérért, pénzért, a holnap munkálásában, az élet vívódásaiban ember maradni?

Ha hazahívó vágyadban otthont akarsz lelteni, ha önmagadra akarsz találni, elárulok egy titkot: álmod, vágyad valósulhat. Tőled függ. A dolgok nyitja az, hogy tudj felszabadultan, kötetlenül bízva, gyermekként, gyermeki örömmel örvendeni a jászolbölcső jelképének. Akarj ember lenni!

Pásztorok, keljünk fel...

Pásztorok keljünk fel, si- etve menjünk el.

Betlehem váro - sá - ba Si - es - siünk.

Rougyos istá - ló - já - ba

ne késsünk, Hogy mi még az éjjel oda érhesünk.

Jézus Maroskenden

A maroskendi eklézsia a múlt század derekán a legjobb legációk közé tartozott. Sok úri patrónus élt a faluban, buzgó hívek, akik ezüst tallérokkal fizették meg a fiatal igehírdető fáradságát. De a jámbor gazdák sem sajnálták a szentegyház ünnepi kövétől az ezüst huszasokat és piculákat, ha illendően meg tudta csillogtatni előttük a mennyország üdvösséges javait.

Az egyik karácsonyra a tisztelendő rektorprofesszor jó tetszéséből bizonyos Barabás Pál nevű teológus nyerte el a maroskendi legációt. Külföldi akadémiára menendő, jeles ifjú volt, a jámborság és a jó igyekezet példája, professzorok kedvelteje. A maga emberségéből felnőtt szegény diák.

Hát nem is hozott szégyent iskolájára. Olyan gyönyörűen meghírdette a karácsonyi nagy örömet, olyan lelkes, zengő szavakkal, hogy a templom hidegében is forróság öntötte el a hívek szívetáját.

- Ez aztán tudja éltetni az embert Isten Igéjével - mondogatták a maroskendiek a templomból hazamendégélye.

Az ünnep délelőttjein az úri patrónusoknál tisztelgett a legátus, vecsernye után pedig a gazdaemberek házaik járta végig az egyházi társaságában. Mert így szokás ez évszázadok óta: a híveket otthonukban is meg kell látogatni, és az ünnepet szép tisztelegéssel felköszönteni.

Hiszen kellemes út volt a Barabás Pálé! Az ezüst tallérok és ezüst huszasok egyre sokasodtak az ünnepi déka öblös zsebében, mint a nagy halak és a kis halak a szerencsés halász iszákjában. A legátus meglepéssel szűrögte ujjai között a szapora kincseket; futni fogja belőle öltözetre, lábbelire, könyvekre. Minden garasnak megvan a helye.

Harmadnapjára csak egy utca maradt megjáratlanul, hamarosan végeztek vele. Az utolsó háznál, a Maros partján állottak meg; a folyó téli zajlással, zörögve tekergőzött medrében, mint valami pikkelyes hátú nagy kígyó.

Az egyházi átmutatott a túlsó partra.
- Azok a házak, túl a vízen, szintén Maroskendhez tartoznak, de nem érdemes oda átfáradni, mert nyomorult nép lakik ott, azoktól ugyan egy garast sem lelhetne ki-vasalni...

A legátust megkapta a dolog.
- Pedig, egyházi uram, én azokat is meg szeretném látogatni! - szólt a túlsó partra bámulva.

- Nem érdemes, higgye meg! Nagy nyomorúság van odaát... Összefutott, szegény, gyalogszeres nép... Nincsen ott mit keresni. Aztán meg a Maros is zajlik, nem lehet átsónakázni.

- Van híd a közelben?
- Jó mérföldnyire innét, a szomszéd fa-

luban. Ilyenkor, télvíz idején megszűnik az érintkezés a vízen túllevőkkel. Fogadom, egy sem jött át az ünnepekre a templomba. Elrugaszkodott nép az, tessék elhinni...

Visszafordultak. A főutcán elbúcsúztak egymástól. A legátus fölfelé indult, az egyházfi lefelé.

- Átment volna kéregetni a nyomorultak nyakára, ha le nem beszélem! - füstölgött magában az egyházfi. - Hej, telhetetlen papzsák lesz még ebből!...

A legátus ezalatt meggyorsította lépteit. A szomszéd falu felé igyekezett, ahol híd vezet át a Maroson. Ő is gondolkozott magában.

- Nem jöhettek ők a karácsonyi örömmézenet meghallgatására... hát annál inkább

hozzájuk kell mennem, és az ünnepet számukra is megáldanom...

S ment sietve a havas úton, körülötte fehér ragyogás és áhitatos csend a mezőkön.

Még jó napvilág volt, amikor elérte a vízen túllevő házakat, de itt az északos szegletre már hideg homály borult. Szomorú hely volt, a reménytelenség szigete...

Beszögzett ablakú, düledező viskók, aljukon árvizek szennyes hordaléka, tetejükön északi viharok dühös karmolásai.

A hóba vert ösvényen elindult az első ház felé. Nagy család lakott a házban, ott szorongtak mindnyájan a pislákoló tűz körül, mint kotló szárnya alatt a fázékony csirkék. Fölrebbentek, amint belépett, és

N. Kiss Ágnes

N. Kiss Ágnes rajzai

ijedt, ellenséges pillantásokat küldözgettek feléje.

A legátus elmondotta karácsonyi köszöntőjét. Szép bibliás szavakkal főként arról emlékezett meg, hogy Jézus mennyire szerette a gyermekeket, s hogy Jézus áldása senkit sem illet meg méltóbban, mint a sokgyermekes szülőket. Az apa zavarban volt, s még azt is nehezen tudta kinyögni:

- Köszönjük szép szavait, Isten terjessze ki kegyelmedre is a kívánt jókat!

A legátus a gyermekek felé lépett, amire ezek végképp elvesztették bátorságukat, és a kuckó mögé hátráltak. Elnézte őket: sápadtak, éhezettek voltak, és szemük nagyokat lobbant, mint a fogyó gyertya lángja...

Barabás Pál belemarkolt a nagy kabátzsebébe, és egy halom pénzt tett az asztalra.

- Fogadja el kegyelmed ezt a csekélységet - mondotta az apának -, és fordítsa jóra, mint az Úr Jézus karácsonyi ajándékát!...

A második házban, ahová benyitott, öreg házaspárt talált. Fűtetlen, komor volt a szoba és az öregek oly gyámoltalanok. Üdvösségükre kívánta az eltöltött ünnepeket, s megajándékozta őket az Úr Jézus nevében.

Mire visszatért az útra, az emberek csoportba verődve vártak rája, mint valami csodára; alázatosan köszöntek neki, és utat nyitottak számára.

A legátus azonban megállott a csoport szélén. Ott volt az utcasor apraja-nagyja. A homályos, hideg égbolt alatt Jézus nevében ragyogó szavakkal köszöntötte őket.

- Jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik megfáradtatok és megterhelttetek, és én megnyugasztlak titeket!

Majd az édesanyákat szólította, és aszott, reszketeg kezükbe ezüst tallérokat és huszasokat nyomott.

Ekkor egy asszony lépett eléje, és esdeklő hangon így szólt hozzája:

- Uram, kegyelmed olyan áldott jó ember, és a tudománya is csodálatos: könyörgök, fáradjon el amoda, a domb mögé, egy asszony fekszik ott nagy betegen, hátha meg tudná gyógyítani...

- Vezessen oda, jó néni!

A ház előtt, ahová érkeztek, egy kis kamasz fiúcska rőzsét rakott le egy gyalogszeres szánkóról.

- Nyiss ajtót, meg akarjuk látogatni anyádat - szólt a legátus kísérfője.

Az asszony lecsukott szemmel, öntudatlanul feküdt az ágyon, arcán emésztő láz pírja. A legátus elgondolkozott kissé, majd a kisfiúhoz fordult.

- Fiacskám, édesanyádat holnap a városba visszük a vármegye doktorához. Reggel szekérrel jövök értetek, várj rám.

A hídon át visszatért a faluba a kurátor-nál lévő szállására. Számot vetett pénzével, bizony oda volt a nagyja, a nemesebbjé, nem futotta belőle fuvarosra. Mert a doktorra és orvoságra is számítani kell valamennyit...

A tervével azért nem hagyott fel. Korán reggel már ott volt a beteg asszony házábanál.

A fiúval elhúzatta a szánkát, és útra készítette. Hosszú deszkákat tett beléje, meg szalmát bőven, aztán fogta a beteget és elhelyezte a szánkában.

- Te, fiam, itt maradsz hátul, a szánka végén, és vigyázni fogsz a takarókra, én pedig húzni fogom a szánkát - magyarázta meg a fiúnak.

Hegyen föl, lejtőn le, szép simán halad a szánka. Barabás Pál nagy párákat fújt a friss téli levegőbe, olykor megtörölte verejtékező holmokat, és megdörzsölte ujjait, amelyek ugyancsak meggémberedtek a szánka rúdján.

Megérkeztek az ispotály udvarára. A legátus eltűnt a nagy épületben; nemsokára ápolók jöttek ki és az asszonyt beszállították. A fiú egyedül maradt az üres szánka mellett.

Nem sokáig kellett várakoznia. Barátja, a jóságos fiatal úr, kijött az épületből, és így szólt hozzá:

- Fiacskám, menj haza szépen az üres szánkával, és bízzál Istenben: édesanyád néhány hét múlva a maga lábán fog hazatérni... Végy magadnak ennivalót ezen a pénzen - nyújtott át néhány garast. Ezek voltak utolsó garasai.

A vízentúliaknak ettől fogva ez volt állandó beszéd tárgya: a titokzatos fiatal úr karácsonyi látogatása, annak édes vigasztalásai, alamizsna-osztogatása, meg a beteg asszony iránt tanúsított csodálatos kegyesége... Ki volt, honnan jött, miért cselekedte mindezeket? Ily csodát nem ért meg a vármegye egyetlen községe sem, mert csoda, ami történt, megfejthetetlen titok... Hacsak az ispotályban lévő szegény asszony nem tud valami bizonyosabbat mondani a fiatalemberről.

A szegény asszony néhány hét múlva csakugyan hazaérkezett az ispotályból, és pedig a maga lábán, friss erővel, egész-

séggel. A tekintetében azonban valami különös volt, valami áhitatos vonás, és hangjában is változás érzett, csendesen és meghatottan beszélt.

- Ki volt az a fiatal úr, aki ispotályba vitt téged a szánkával? - kérdezték a falu felei.

- Nem beszéltek róla bővebben a doktor meg az ápolók?...

- Keveset beszéltek róla, de nekem az is elég - felelt az asszony.

- Áldott jó ember volt, ezüst tallérokat osztogatott, és gyönyörűséges dolgokat beszélt nekünk! - mondták a népek.

Az asszony égre emelte szemét, és elragadtatással, rendületlen hittel szólt:

- Hát én megmondom, hogy ki volt az a fiatal úr. Az Úr Jézus volt, higgyék meg... Ő olyan jóságos pártfogója a szegény asszonyoknak... Eljött hozzánk, hogy kegyelmeteket szép szavakkal megvigasztalja, és engemet meggyógyítson. Maga az Úr Jézus volt, higgyék meg!...

Az emberek előbb megdöbbenek, de aztán az ők arcára is áhitat és elragadtatás fénye ült.

- Az asszonynak nyilván igaza van: Jézus volt, ki minket meglátogatott, és megszentelte a karácsonyi ünnepünket, az ő szent lelke van mirajtunk... Áldassék érte dicső neve... - kezdték hirdetni lelkesülten.

A szegény asszony hálás szívéből így virult ki egy szép legenda, amelyet ma is beszélinek Maroskenden. A szent estén, ünnepek áhitatos hangulatában emlegetik az unokáknak, hogy Jézus egy karácsonyban meglátogatta a vízen túl lakó szegényeket, alamizsnát osztogatott nekik és vigasztalást, jó reménységet csepegtetett szívükbe... Egy szegény beteg asszonyt pedig maga vont el szánkán az ispotályba...

Jaj, de pompás da...

- kánon -

1. Jaj, de pompás da, a karácsony - da.
 2. Minden ága ég, gyönyörűen ég,
 3. Ó-nő-me-i rel, ő ültette el,

Nincsdárnyéka csak já-té-ka, jaj, de pompás da:
 His Jézuska vigyáz rája, a ne alud - jén.
 His Jézuska vigyáz rája, ne hervadjon el.

Óh, gyönyörű szép...

- kánon -

1. Óh gyönyörű szép titok-zatos éj, Egyszerű gyermek öröppórsalavél.
 2. Jászolyában magrimul, zisedeként az édes Ur, Szt. Karácsony éj-jel.

Pel nagy örömré!

Indulászerűen

Pel nagy ö-römré, megszüle - tett, A - ki, u - tán a
 szívünk e - pedt. Ragyog sze - műre sa szívünk me vet,
 Kert megírú letett a szere - tet.

Pásztorok, pásztorok...

I. Pásztorok, pásztorok örveudezve, Si-et-nek

II. Pászt - rok ör - veu - de - ze - ve, Si - et - nek
 Jezushoz Betlehembe. Köszönést mondának a kis ded - nek
 nek Bet - le - hem - be Köszön - tét mind kis - olt - nek
 nek Kiváltsá - got hozott az ember - nek.
 nek Kivált - ságot ember - nek.

Karácsonyfa, Karácsonyfa... Vari D.

Péterffy Gy.

Karácsonyfa, Karácsonyfa, gyermekeknek, fá - ja. Ha nem volna,
 ha nem volna, szívünk oh de fájna. Milyen jó, hogy megérkezett,
 Ugy örveud a lelkiünk minden fák közt Te vagy legszebb, a legdrágább mékiünk.

Kis Jézuska megszületett

Kis Je - zuska megszületett, ör - veud - jánk, Betle - hembe
 Karácsonyi köntöst öltvön a lel - kiünk.
 fekszik rongyos fá - szoly - ban. Azért vanoly fényeség a
 vá - ros - ban.

Reményik Sándor

A karácsonyfa megérkezik

Mögötte elmaradt a nagyhavas,
Mögötte elmaradt a rengeteg,
A piacon most megállnak vele
A nagy utat járt, csendes szekerek.

Vizsgálják növését, termetét,
Az emberek közt kézzől-kézre jár.
Az óriás lemetszett, csonka karja,
A kis fenyőfa: *karácsonyfa* már.

Csodálkozva tekintget szertesét
És fájón leheli ki illatát.
Egyben ünnepre felszentelnek is,
Halálraszántnak is érzi magát.

A karácsonyfa panaszkodik

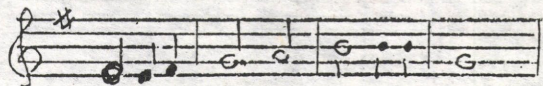
El-elnézlek, ti hontalan fenyők,
Ti erdő-testből kitépett tagok.
Hányan mondhatják el ma veletek:
Ó, én is, én is hontalan vagyok!

Piacra vitték a testem, s a lelkem,
És alkuszának az életem felett.
És fehér vattát aggatnak reám:
Mű zuzmarát a zuzmara helyett.

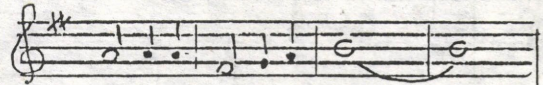
Tudom: elszárad a levágott kar,
Tudom: én vissza nem jutok soha
Az ősrengeteg anyakebelére.
Sorsom: lapály a csúcsokért cserébe.
S a végtelen helyett egy szűk szoba.

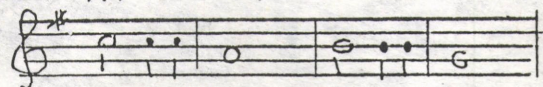
NAGY FERENC: Három király

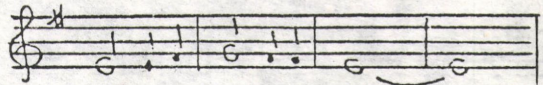
1. O Betlehemnek szép csillaga,
2. O mert hazátlan három király

úgy vár az éj, gyűlj ki már!
a Hit, Remény, Szeretet...

Három király most is keres,
Gyűlj ki, szívünk, árva mező,

három hazátlan király.
nyújts nekik Betlehemet.

N. Kis Ágnes rajza

**Minden
kedves
Olvasónk-
nak áldott
Karácsonyt
és
boldog
új
esztendőt
kívánunk!**